

FRJÁLSI LÍFEYRISSJÓÐURINN

ÁRSREIKNINGUR 2016

FRJÁLSI
LÍFEYRISSJÓÐURINN

EFNISYFIRLIT

Áritun óháðs endurskoðanda.....	2
Skýrsla stjórnar.....	4
Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris.....	8
Efnahagsreikningur.....	9
Yfirlit um sjóðstreymi.....	10
Yfirlit um tryggingafræðilega stöðu.....	11
Skýringar.....	12
Deildaskipt yfirlit.....	34
Kennitölur.....	37
Sundurliðanir á verðbréfum.....	43
Fjárfestingarstefna Frjálsa lífeyrissjóðsins 2017 (útdráttur).....	48
Stjórnarháttayfirlýsing.....	50

ÁRITUN ÓHÁÐS ENDURSKOÐANDA

Til stjórnar og sjóðfélaga Frjálsa lífeyrissjóðsins

Álit

Við höfum endurskoðað meðfylgjandi ársreikning Frjálsa lífeyrissjóðsins fyrir árið 2016. Ársreikningurinn hefur að geyma yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris, efnahagsreikning, yfirlit um tryggingafræðilega stöðu, sjóðstreymi og skýringar.

Það er álit okkar að ársreikningurinn gefi glögga mynd af breytingu á hreinni eign lífeyrissjóðsins á árinu 2016, efnahag hans 31. desember 2016 og breytingu á handbæru fé á árinu 2016 í samræmi við lög um ársreikninga og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða.

Grundvöllur fyrir álit

Endurskoðað var í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla. Ábyrgð okkar samkvæmt þeim stöðlum er nánar lýst í kaflanum um ábyrgð endurskoðanda hér að neðan. Við erum óháð Frjálsa lífeyrissjóðnum í samræmi við settar siðareglur fyrir endurskoðendur á Íslandi og höfum við uppfyllt ákvæði þeirra. Við teljum að við endurskoðunina höfum við aflað nægilegra og viðeigandi gagna til að byggja álit okkar á.

Aðrar upplýsingar

Stjórn og framkvæmdastjóri bera ábyrgð á öðrum upplýsingum. Aðrar upplýsingar innfela skýrslu stjórnar og stjórnháttaryfirlýsingu.

Álit okkar á ársreikningnum nær ekki yfir aðrar upplýsingar og við ályktum hvorki um, né veitum staðfestingu á efni þeirra ef frá er talin sú staðfesting varðandi skýrslu stjórnar sem fram kemur hér að neðan.

Í tengslum við endurskoðun okkar berum við ábyrgð á að lesa framangreindar aðrar upplýsingar og skoða hvort þær séu í verulegu ósamræmi við ársreikninginn eða þekkingu okkar sem við höfum aflað við endurskoðunina eða virðast að öðru leyti innfela verulegar skekkjur. Ef við komumst að þeirri niðurstöðu, byggt á þeirri vinnu sem við höfum framkvæmt, að það séu verulegar skekkjur í öðrum upplýsingum ber okkur að skýra frá því. Það er ekkert sem við þurfum að skýra frá hvað þetta varðar.

Í samræmi við ákvæði 2. mgr. 104 gr. laga nr. 3/2006 um ársreikninga staðfestum við samkvæmt okkar bestu vitund að í skýrslu stjórnar sem fylgir ársreikningi þessum eru veittar þær upplýsingar sem þar ber að veita í samræmi við lög um ársreikninga og koma ekki fram í skýringum.

Ábyrgð stjórnar og framkvæmdastjóra á ársreikningnum

Stjórn og framkvæmdastjóri eru ábyrgir fyrir gerð og framsetningu ársreikningsins í samræmi við lög og reglur um ársreikninga lífeyrissjóða. Stjórn og framkvæmdastjóri eru einnig ábyrgir fyrir því innra eftirliti sem nauðsynlegt er varðandi gerð og framsetningu ársreiknings, þannig að hann sé án verulegra annmarka, hvort sem er vegna sviksemi eða mistaka.

Við gerð ársreikningsins eru stjórn og framkvæmdastjóri ábyrgir fyrir því að meta rekstrarhæfi Frjálsa lífeyrissjóðsins. Ef við á, skulu stjórn og framkvæmdastjóri setja fram viðeigandi skýringar um rekstrarhæfi og hvers vegna þau ákváðu að beita forsendunni um rekstrarhæfi við gerð og framsetningu ársreikningsins.

ÁRITUN ÓHÁÐS ENDURSKOÐANDA

Ábyrgð endurskoðenda á endurskoðun ársreikningsins

Markmið okkar er að afla nægjanlegrar vissu um að ársreikningurinn sé án verulegra annmarka, hvort sem er af völdum sviksemi eða mistaka og að gefa út áritun sem felur í sér álit okkar.

Nægjanleg vissa er þó ekki trygging þess að endurskoðun framkvæmd í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla muni uppgötva allar verulegar skekkjur séu þær til staðar. Skekkjur geta orðið vegna mistaka eða sviksemi og eru álitnar verulegar ef þær gætu haft áhrif á fjárhagslega ákvarðanatöku notenda ársreikningsins, einar og sér eða samanlagðar.

Endurskoðun okkar í samræmi við alþjóðlega endurskoðunarstaðla byggir á faglegri dómgreind og beitum við gagnrýnni hugsun við endurskoðunina. Við framkvæmum einnig eftirfarandi:

- Greinum og metum hættuna á verulegri skekkju í ársreikningnum, hvort sem er vegna mistaka eða sviksemi, hönnum og framkvæmum endurskoðunaraðgerðir til að bregðast við þeim hættum og öflum endurskoðunargagna sem eru nægjanleg og viðeigandi til að byggja álit okkar á. Hættan á að uppgötva ekki verulega skekkju vegna sviksemi er meiri en að uppgötva ekki skekkju vegna mistaka, þar sem sviksemi getur falið í sér samsæri, skjalafals, misvísandi framsetningu ársreiknings, að einhverju sé viljandi sleppt eða að farið sé framhjá innri eftirlitsaðgerðum.
- Öflum skilnings á innra eftirliti, sem snertir endurskoðunina, í þeim tilgangi að hanna viðeigandi endurskoðunaraðgerðir, en ekki í þeim tilgangi að veita álit á virkni innra eftirlits félagsins.
- Metum hvort reikningsskilaaðferðir sem notaðar eru, og tengdar skýringar, séu viðeigandi og hvort reikningshaldslegt mat stjórnenda sé raunhæft.
- Ályktum um notkun stjórnenda á forsendunni um rekstrarhæfi og metum á grundvelli endurskoðunarinnar hvort verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi eða hvort aðstæður séu til staðar sem gætu valdið verulegum efasemdum um rekstrarhæfi. Ef við teljum að verulegur vafi leiki á rekstrarhæfi ber okkur að vekja sérstaka athygli á viðeigandi skýringum ársreikningsins í áritun okkar. Ef slíkar skýringar eru ófullnægjandi þurfum við að víkja frá fyrirvaralausri áritun. Niðurstaða okkar byggir á endurskoðunargögnum sem aflað er fram að dagsetningu áritunar okkar. Engu að síður geta atburðir eða aðstæður í framtíðinni valdið óvissu um rekstrarhæfi félagsins.
- Metum í heild sinni hvort ársreikningurinn gefi glögga mynd af undirliggjandi viðskiptum og atburðum, metum framsetningu, uppbyggingu, innihald og þar með talið skýringar við ársreikninginn með tilliti til glöggrar myndar.

Okkur ber skylda til að upplýsa stjórn og endurskoðunarnefnd meðal annars um áætlað umfang og tímasetningu endurskoðunarinnar og veruleg atriði sem komu upp í endurskoðun okkar, þar á meðal verulega annmarka á innra eftirliti sem komu fram í endurskoðuninni, ef við á.

Við höfum einnig lýst því yfir við stjórn og endurskoðunarnefnd að við höfum uppfyllt skyldur siðareglna um óhæði og höfum miðlað til þeirra upplýsingum um tengsl eða önnur atriði sem gætu mögulega haft áhrif á óhæði okkar og þar sem viðeigandi er, hvaða varnir við höfum sett til að tryggja óhæði okkar.

Kópavogi, 29. mars 2017

Deloitte ehf.

Knútur Þórhallsson
endurskoðandi

SKÝRSLA STJÓRNAR

Frjálsi lífeyrissjóðurinn var stofnaður árið 1978 og starfar samkvæmt leyfi frá Fjármálaráðuneytinu samkvæmt 52. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Sjóðurinn starfaði eingöngu sem séreignarsjóður til 1. júlí 1999 þegar sjóðurinn stofnaði tryggingadeild. Sjóðurinn hentar þeim sem geta valið um í hvaða lífeyrissjóð þeir greiða skylduþjöld sín og öllum þeim sem vilja greiða viðbótariðgjöld í sjóðinn.

Sjóðfélagar, ávöxtun og eignir

Í lok árs 2016 voru sjóðfélagar 53.949 og fjölgaði þeim um 2.615 á árinu en heildarfjöldi sjóðfélaga sem greiddi iðgjöld í sjóðinn á árinu var 20.934 og fjölgaði þeim um 1.459 frá fyrra ári. Hrein eign sjóðsins nam 185.545 milljónum kr. og stækkaði sjóðurinn um 11.325 milljónir kr. eða 6,5%. Hrein eign fjárfestingarleiða í séreignadeild var 130.064 milljónir kr. og hrein eign tryggingadeildar var 55.482 milljónir kr. Iðgjöld sjóðfélaga og launagreiðenda námu 13.744 milljónum kr. og jukust um 17,3% á milli ára og heildarlífeyrisgreiðslur námu 3.662 milljónum kr. og hækkuðu um 11,4% á milli ára. Sjóðfélögum hefur frá ársbyrjun 2008 boðist að velja milli fjögurra fjárfestingarleiða séreignadeildar sem eru með mismunandi fjárfestingarstefnu, áhættu og ávöxtun. Yfirlit um helstu þætti einstakra leiða er sem hér segir:

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild
Nafnávöxtun	(1,3%)	2,2%	4,3%	(2,0%)	2,0%
Raunávöxtun	(3,3%)	0,1%	2,2%	(4,0%)	(0,1%)
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	8,0%	6,5%	4,5%	8,7%	7,5%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,2%	3,7%	1,8%	5,9%	4,8%
Hrein eign í milljónum króna	96.721	10.748	22.335	260	55.482
Fjöldi sjóðfélaga/réttihafa	43.947	4.523	8.147	154	42.236
Fjöldi sem greitt hefur í sjóðinn á árinu	14.732	2.073	3.972	132	17.315
Meðalfjöldi sjóðfélaga sem greiddi í sjóðinn á árinu	11.203	1.650	3.328	100	13.371
Fjöldi lífeyrisþega	1.204	259	638	14	1.402

Markhópur	Yngri en 55 ára	Eldri en 55 ára	Lífeyris-þegar	Áhættu-sæknir	Allir
Fjárfestingarstefna 2016:					
Skuldabréf	50%	75%	80%	45%	75%
Innlend hlutabréf	20%	15%	0%	45%	15%
Erlend hlutabréf	25%	5%	0%	5%	5%
Bankainnstæður	5%	5%	20%	5%	5%
	100%	100%	100%	100%	100%

Frjálsi lífeyrissjóðurinn tilnefndur sem besti lífeyrissjóður Evrópu

Á árinu 2016 var Frjálsi lífeyrissjóðurinn valinn í þriðja sinn besti lífeyrissjóður Evrópu á meðal Evrópuþjóða með færri en milljón íbúa af fagtímaritinu Investment Pension Europe (IPE). Jafnframt var Frjálsi lífeyrissjóðurinn tilnefndur sem besti lífeyrissjóður Evrópu og var það í fyrsta sinn sem sjóðurinn hefur fengið slíka tilnefningu.

Frá árinu 2005 hefur Frjálsi lífeyrissjóðurinn fengið 10 verðlaun frá IPE sem er mesti fjöldi verðlauna sem íslenskum lífeyrissjóði hefur hlotnast.

Nýjar reglur um ársreikninga lífeyrissjóða

Ársreikningur sjóðsins er gerður samkvæmt nýjum reglum Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða sem kemur nú til framkvæmda í fyrsta sinn við gerð ársreiknings fyrir árið 2016. Samanburðarfjárhæðum hefur verið breytt til samræmis. Heildaráhrif breytinganna eru að hrein eign tryggingadeildar sjóðsins m.v. árslok 2015 hækkar um 363 milljónir króna en engin breyting verður á séreignadeildum sjóðsins. Áhrif á nafnávöxtun tryggingadeildar á árinu 2016 er 0,3% til hækkunar. Frekari upplýsingar um áhrif breytinganna er að finna í skýringu nr. 2.2.

Ávöxtun

Fjárfestingarleiðir sjóðsins hafa mismunandi hlutföll af innlendum hlutabréfum og skuldabréfum og erlendum verðbréfum og hafði þróun verðbréfamarkaða mismunandi áhrif á ávöxtun leiðanna. Úrvalsvísitala hlutabréfa lækkaði um 9% á árinu 2016, heimsvísitala hlutabréfa (MSCI) lækkaði um 8,3% mælt í íslenskum krónum og krónan styrktist um 16,6%. Íbúðarbréf, sem eru helstu eignir sjóðsins í innlendum skuldabréfum, hækkuðu um 4,3%-4,7%. Nafnávöxtun leiðanna var á bilinu -2,0% til 4,3%. Áhættuminni leiðir sjóðsins skiluðu hærri ávöxtun á árinu en styrking krónunnar og lækkun innlendra hlutabréfa leiddu til þess að ávöxtun Frjálsa áhættu og Frjálsa 1 var neikvæð. Aftur á móti hafa þessar leiðir skilað hærri ávöxtun að meðaltali en Frjálsi 2 og Frjálsi 3 síðastliðin fimm ár.

Frjálsi áhætta

Frjálsi áhætta, sem er áhættumesta fjárfestingarleið sjóðsins, skilaði -2,0% nafnávöxtun eða -4,0% raunávöxtun árið 2016. Skýrist það einkum af lækkun á innlendum hlutabréfamarkaði, en Frjálsi Áhætta er sú leið sjóðsins sem hefur hæsta vægi innlendra hlutabréfa, eða um 34% af eignum leiðarinnar í lok árs. Á móti vegur hækkan á innlendum skuldabréfum en hlutfall þeirra var um 55% í lok tímabils.

Frjálsi 1

Frjálsi 1, sem er stærsta, fjölmennasta og elsta fjárfestingarleið sjóðsins, skilaði -1,3% nafnávöxtun eða -3,3% raunávöxtun á tímabilinu. Neikvæða ávöxtun rekja til lækkunar á innlendum hlutabréfamarkaði og styrkingar íslensku krónunnar gagnvart evru og dollar. Í lok ársins var hlutfall innlendra hlutabréfa af eignum leiðarinnar um 21% og hlutfall erlendra verðbréfa um 28%. Á móti vegur hækkan á innlendum skuldabréfum en hlutfall þeirra var um 49% í lok tímabilsins. Fimm ára nafnávöxtun leiðarinnar er 8,0% á ársgrundvelli og raunávöxtun 5,2%.

Frjálsi 2

Frjálsi 2 skilaði 2,2% nafnávöxtun eða 0,1% raunávöxtun á tímabilinu. Innlend skuldabréf, sem er stærsti eignaflokkur fjárfestingarleiðarinnar með um 77% vægi, skilaði jákvæðri ávöxtun á tímabilinu, en lækkun á innlendum og erlendum hlutabréfamörkuðum ásamt styrkingu íslensku krónunnar gagnvart evru og dollar vegur á móti þeirri hækkan. Í lok tímabilsins nam vægi innlendra hlutabréfa um 13%, erlendra verðbréf um 9%. Fimm ára nafnávöxtun leiðarinnar er 6,5% á ársgrundvelli og raunávöxtun 3,7%.

Frjálsi 3

Frjálsi 3, sem er áhættuminnsta fjárfestingarleið sjóðsins, skilaði 4,3% nafnávöxtun eða 2,2% raunávöxtun á tímabilinu. Ávöxtunina má rekja til vaxtatekna af innlánunum og hækkan innlendra skuldabréfa, þá einkum verðtryggðra skuldabréfa, en í lok tímabils var hlutfall innlendra skuldabréfa um 88% og hlutfall innlána um 11% af eignum leiðarinnar. Fimm ára nafnávöxtun leiðarinnar er 4,5% á ársgrundvelli og raunávöxtun 1,8%.

Tryggingadeild

Hluti skuldabréfa tryggingadeildar er gerður upp á gangvirði og hluti á kostnaðarvirði sbr. skýring 5.4 í ársreikningnum. Nafnávöxtun deildarinnar var 2,0% og raunávöxtun -0,1%. Í lok árs 2016 vógu innlend skuldabréf deildarinnar um 68% af eignum deildarinnar, innlend hlutabréf um 19%, innlán 4% og erlend verðbréf 10%.

Traust tryggingafræðileg staða

Tryggingafræðileg staða tryggingadeildar lækkaði á árinu eftir að hafa hækkað síðustu sex ár á undan. Staðan er þó áfram traust því eignir umfram heildarskuldbindingar voru í lok árs 1,9% en lækkaði um 3,2 prósentustig á milli ára. Breytingin skýrist af því að raunávöxtun var lægri en þau 3,5% sem miðað er við í tryggingafræðilegum forsendum og að teknar voru upp nýjar forsendur um mat á dánar- og lífslíkum í ljósi þess að meðalævi fer hækkan. Við mat á skuldbindingum í árslok 2016 voru notaðar dánar- og lífslíkum byggðar á reynslu árána 2010-2014 í stað árána 2008-2011. Breyttar forsendur fela í sér að tryggingafræðilega staðan lækkaði um 2,5 prósentustig.

Hækkandi meðalævi

Ein helsta áskorun sjóðsins er að meðalævilengd þjóðarinnar fer hækkan. Lenging á meðalævi þýðir að ellilífeyrir úr tryggingadeild, sem er greiddur til æviloka, er greiddur lengur til hvers sjóðfélaga að meðaltali og að öllu óbreyttu hækka skuldbindingar sjóðsins.

Af hálfu Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga hafa verið kynntar hugmyndir um að áætlun um lífslíkum fólks í framtíðinni verði grundvöllur við mat á lífeyrisskuldbindingum lífeyrissjóða en ekki lífslíkum út frá reynslu í fortíðinni eins og hefur verið. Breyttar forsendur myndu hækka áfallnar skuldbindingar tryggingadeildar um ca. 18%. Sem mótvægi við hækkan skuldbindinga hafa Landssamtök lífeyrissjóða kynnt hugmyndir um að ellilífeyristökualdur verði hækkaður um 2 mánuði á ári næstu 12 árin og 1 mánuð á ári næstu 12 ár þar á eftir. Þannig yrði ellilífeyristökualdur hækkaður í litlum skrefum um þrjú ár næstu 24 árin.

Hækkandi meðalævi, frh.

Markmið þessara mótvægisáðgerða væri fyrst og fremst að draga úr hækkun skuldbindinga vegna hækkandi meðalævi. Talið er eðlilegt að samfara hækkun á meðalævi hækki ellilífeyristökualdur þannig að greiðslutími ellilífeyris verði svipaður að lengd hjá öllum árgöngum. Frjálsi lífeyrissjóðurinn ákvað á sínum tíma sem einn fárra lífeyrissjóða að bjóða upp á að skylduþjaldgjaldi yrði ráðstafað að hluta til frjálsrar séreignar sem er laus til útborgunar við 60 ára aldur. Þær breytingar sem líklegt er að þurfi að grípa til munu ekki hafa áhrif á útgreiðslur frjálsrar séreignar. Gert hafði verið ráð fyrir að breytt fyrirkomulagi tæki gildi í byrjun árs 2017 en því hefur verið frestað um óákveðinn tíma.

Fjárfestingarheimildir erlendis

Ein helsta áskorun sjóðsins á undanföllum árum er eignastýring sjóðsins í fjármagnshöftum því það er nauðsynlegt fyrir lífeyrissjóði að fjárfesta erlendis, fyrst og fremst til að ná betri áhættudreifingu á eignum sínum. Á árinu 2016 heimilaði Seðlabanki Íslands lífeyrissjóðum að fjárfesta fyrir 85 milljarða kr. á árinu og var hlutdeild Frjálsa lífeyrissjóðsins um 5,4 milljarðar kr. og nýtti sjóðurinn sér heimildina. Í mars 2017 var svo fjármagnshöftum á lífeyrissjóði aflétt að fullu sem er fagnaðarefni því nú getur sjóðurinn náð aukinni áhættudreifingu á eignum sínum í framtíðinni. Frjálsi lífeyrissjóðurinn gerir ráð fyrir að auka fjárfestingar í erlendum gjaldmiðlum jafnt og þétt á næstu árum.

Stjórnarhættir

Frjálsi lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti og hefur til hliðsjónar Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja sem eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnulífsins. Stjórn hefur útbúið stjórnarháttayfirlýsingu fyrir árið 2016 sem er birt í heild sinni í viðauka við ársreikning sjóðsins en henni er ætlað að styðja við góða stjórnarhætti hjá sjóðnum, upplýsa haghafa um stjórnarhætti sjóðsins og uppfylla kröfur í reglum FME um ársreikninga lífeyrissjóða nr. 335/2015.

Fjárfestingarstefna

Eitt af mikilvægustu hlutverkum stjórnar Frjálsa lífeyrissjóðsins er að setja fjárfestingarstefnu fyrir einstaka deildir sjóðsins. Í stefnunni eru sett markmið sjóðsins um hlutfall fjárfestinga einstakra deilda í tilteknum eignaflokkum en heimilt er að víkja frá markmiðunum að ákveðnum hámarkum og lágmarkum til að nýta tækifæri sem gefast á verðbréfamörkuðum. Óverulegar breytingar voru gerðar á fjárfestingarstefnunni fyrir árið 2017 en útdrátt úr stefnunni má finna í viðauka ársskýrslunnar og á vef sjóðsins, www.frjalsi.is. Þann 1. júlí 2016 taka gildi breytingar á lögum sem varða fjárfestingarheimildir lífeyrissjóða og er stefnt að því að fjárfestingarstefna sjóðsins verði endurskoðuð af því tilefni.

Áhættustefna, áhættuskýrslur og rekstraráhættumat

Stjórn Frjálsa lífeyrissjóðsins hefur mótað áhættustefnu í samræmi við leiðbeinandi tilmæli Fjármálaeftirlitsins. Í áhættustefnunni er fjallað um áhættuþætti í rekstri sjóðsins, s.s. markaðsáhættu, gjaldmiðlaáhættu og mótaðilaáhættu. Áhættustýring Arion banka gefur út áhættuskýrslur fyrir sjóðinn sem eru lagðar fyrir stjórn á hverjum stjórnarfundum. Markmiðið með skýrslunum er að stjórn og þeir sem starfa við rekstur og eignastýringu sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu sjóðsins og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásættanleg mörk.

Jafnframt hefur Áhættustýring Arion banka umsjón með framkvæmd rekstraráhættumats þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt og áhrif þeirra könnuð. Í kjölfarið er ákveðið hvaða áhættuþáttum skuli stýrt og með hvaða hætti. Í rekstraráhættumatinu er meðal annars litið til starfsmannaáhættu, hættu á sviksemi, orðsporsáhættu, upplýsingatækniahættu og áhættu tengda verkferlum.

Frekari upplýsingar um áhættustýringu sjóðsins er að finna í skýringu nr. 11 í ársreikningnum.

Stjórnarlaun, umsýsluþóknun og aðrar þóknanir

Heildarstjórnarlaun á árinu 2016 námu 13,5 milljónum kr. Umsýsluþóknun til rekstraraðila fyrir rekstur og eignastýringu nam 521,2 milljónum kr. eða 0,29% af meðalstöðu hreinnar eignar sjóðsins. Auk þess greiddi sjóðurinn vörsluþóknun til rekstraraðila og nam hún 46,1 milljónum kr. Þóknun endurskoðunarnefndar nam 1,8 milljónum kr. og þóknun til ytri endurskoðanda 7,5 milljónum kr.

Mótframlag launagreiðanda í lífeyrissjóð hækkar

Samkvæmt SALEK samkomulagi aðildarféлага Alþýðusambands Íslands og fleiri við Samtök atvinnulífsins frá 21. janúar 2016 hækkaði mótframlag launagreiðanda í lífeyrissjóð úr 8% í 8,5% af launum frá og með júlí launum 2016. Mótframlagið mun skv. samkomulaginu hækka um 1,5% af launum þann 1. júlí 2017 og um 1,5% þann 1. júlí 2018 og verður þá 11,5%. Með 4% framlagi launþega verður heildariðgjaldið 15,5%. Hugmyndir hafa verið kynntar um að lögbundið lágmarksiðgjald í lífeyrissjóð hækki í takt við SALEK samkomulagið. Gera má ráð fyrir að hækkun mótframlagsins muni að óbreyttu leiða til þess að á næstu tveimur árum muni fjárhæð lágmarksiðgjalds í sjóðinn halda áfram að aukast.

Lækkun vaxta lífeyrissjóðslána og valkostum fjölgað

Í janúar 2016 lækkaði stjórn sjóðsins vexti á lífeyrissjóðslánum, bauð upp á fleiri lánsform og gerði frekari breytingar á lánareglum til hagsbóta fyrir sjóðfélaga. Breytingarnar miðuðu að því að auðvelda sjóðfélögum fjármögnun og auka sveigjanleika þeirra við lántöku. Helstu breytingar voru eftirfarandi:

- Vextir á verðtryggðum lánum með breytilegum vöxtum lækkuðu úr 3,8% í 3,17% en eru nú 3,46%.
- Sjóðfélögum var boðið að taka verðtryggð lán með föstum vöxtum, nú 3,75%.
- Sjóðfélögum var boðið að taka óverðtryggð lán með föstum vöxtum til þriggja ára í senn, nú 5,69%. Að þremur árum liðnum eru vextirnir endurskoðaðir og getur lántaki valið um að festa vexti aftur í þrjú ár eða breyta yfir í önnur lánsform sem bjóðast hjá sjóðnum á þeim tíma án lántökukostnaðar.
- Hámarksveðsetningarhlutfall var 65%. Sjóðfélögum var boðið að taka viðbótarlán fyrir þann hluta láns sem nam 65-75% af virði eignar en með hærri vöxtum.

Óhætt er að segja að sjóðfélagar hafi tekið vel í breytingarnar. Ný lífeyrissjóðslán námu 9,4 milljörðum kr. og tífölduðust á milli ára. Afgreidd voru 441 sjóðfélagalán samanborið við 58 árið áður. Í lok árs voru lánin tæp 7% af hreinni eign sjóðsins en voru um 2% í lok árs 2015.

Í febrúar 2017 voru gerðar frekari breytingar á lánareglum sjóðsins. Skilyrði til að taka lán voru einfölduð til að auðvelda sjóðfélögum að fá lánsrétt en auk þess var hámarksfjárhæð lækkuð í 20 milljónir kr. fyrir einstaklinga. Hjón eða einstaklingar í óvígðri sambúð geta tekið allt að 40 milljónir kr. með einni lánveitingu ef báðir eru sjóðfélagar. Jafnframt var lántökugjaldi breytt úr 0,75% af lánsfjárhæð í 75.000 kr. fast gjald.

Stjórn og framkvæmdastjóri Frjálsa lífeyrissjóðsins staðfesta hér með ársreikning sjóðsins fyrir árið 2016 með undirritun sinni.

Reykjavík, 29. mars 2017

Í stjórn

Ásgeir Thoroddsen
stjórnarformaður

Anna Sigríður Halldórsdóttir

Elías Jónatansson

Jón Guðni Kristjánsson

Ásdís Eva Hannesdóttir

Elín Þórðardóttir

Magnús Pálmi Skúlason

Framkvæmdastjóri

Arnaldur Loftsson

YFIRLIT UM BREYTINGU Á HREINNI EIGN TIL GREIÐSLU LÍFEYRIS ÁRIÐ 2016

	Skýr.	2016	2015
Iðgjöld	2.5;3		
Iðgjöld sjóðfélaga		4.879.461	4.170.220
Iðgjöld launagreiðenda		8.864.974	7.545.848
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		100.354	1.489.268
		<u>13.844.789</u>	<u>13.205.336</u>
Sérstök aukaframlög		165.835	155.193
		<u>14.010.624</u>	<u>13.360.529</u>
Lífeyrir	2.6;4		
Heildarfjárhæð lífeyris	4.1	(2.815.295)	(2.285.303)
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	4.2	(95.595)	(95.518)
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.3	(5.451)	(6.261)
Útgreiðsla séreignarsparnaðar skv. br.b.ákvæði	4.4	(6.600)	(176.219)
Viðbótariðgjöldum ráðstafað inn á höfuðstól lána eða til öflunar íbúðarhúsnæðis	4.5	(738.744)	(722.420)
		<u>(3.661.685)</u>	<u>(3.285.721)</u>
Hreinar fjárfestingartekjur	2.7;5		
Hreinar tekjur (gjöld) af eignarhlutum í félögum og sjóðum	5.1-2	(3.333.609)	10.855.958
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.3-4	4.358.728	6.829.126
Hreinar tekjur af afleiðusamningum		0	25.602
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		113.696	131.379
Aðrar fjárfestingartekjur:			
Vaxtatekjur af handbæru fé		415.231	518.593
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		26.422	21.039
Ýmsar fjárfestingartekjur		36.692	39.689
Fjárfestingargjöld	5.5-6	(272.885)	(247.386)
		<u>1.344.275</u>	<u>18.174.000</u>
Rekstrarkostnaður	2.8;6		
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður		(367.750)	(333.046)
Hækkun á hreinni eign á árinu		11.325.464	27.915.762
Hrein eign frá fyrra ári		<u>174.219.924</u>	<u>146.304.163</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>185.545.388</u>	<u>174.219.925</u>

EFNAHAGSREIKNINGUR 31. DESEMBER 2016

	Skýr.	31.12.2016	31.12.2015
Eignir			
Fjárfestingar	2.9;7		
Eignarhlutar í félögum og sjóðum	7.1	74.524.990	69.105.636
Skuldabréf	7.2-3	105.813.473	87.678.175
Bundnar bankainnstæður	2.9 e)	1.341.796	3.638.405
		<u>181.680.259</u>	<u>160.422.216</u>
Kröfur	2.10;8		
Kröfur á launagreiðendur		958.844	742.496
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur		68.523	8.882
Aðrar kröfur		11.606	127.871
	8.1	<u>1.038.973</u>	<u>879.249</u>
Handbært fé			
Handbært fé	2.11	<u>3.755.122</u>	<u>14.577.296</u>
Eignir samtals		<u>186.474.354</u>	<u>175.878.761</u>
Skuldir			
Viðskiptaskuldir	2.12;9		
Áfallinn kostnaður og fyrirframinnheimtar tekjur		(838.058)	(427.499)
Aðrar skuldir		<u>(90.908)</u>	<u>(1.231.337)</u>
	9.1	<u>(928.966)</u>	<u>(1.658.836)</u>
Skuldir samtals		<u>(928.966)</u>	<u>(1.658.836)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>185.545.388</u>	<u>174.219.925</u>

YFIRLIT UM SJÓÐSTREYMI 2016

	Skýr.	2016	2015
Inngreiðslur			
Iðgjöld	3	14.010.624	12.181.874
Innborgaðar vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum		464.072	463.390
Aðrar inngreiðslur		83.319	152.591
		<u>14.558.015</u>	<u>12.797.855</u>
Útgreiðslur			
Lífeyrir	4	3.661.685	3.285.722
Rekstrarkostnaður	6	367.750	334.104
Aðrar útgreiðslur		272.896	246.330
Skammtímalíðir breyting		(201.988)	111.089
		<u>4.100.343</u>	<u>3.977.245</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga		<u>10.457.672</u>	<u>8.820.610</u>
Fjárfestingarhreyfingar			
Innborgaðar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum		1.775.943	654.898
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum		(24.316.365)	(13.127.583)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum		12.731.032	14.146.282
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa		7.074.458	5.821.381
Keypt skuldabréf		(35.610.855)	(14.054.887)
Seld skuldabréf		14.818.163	4.643.992
Ný bundin innlán		2.296.609	(114.103)
Seldar aðrar fjárfestingar		0	40.000
		<u>(21.231.015)</u>	<u>(1.990.020)</u>
(Lækkun)/hækkun á handbæru fé		(10.773.343)	6.830.590
Gengismunur af handbæru fé		(48.831)	55.204
Handbært fé í ársbyrjun		14.577.296	7.691.502
Handbært fé í lok árs		<u>3.755.122</u>	<u>14.577.296</u>

YFIRLIT UM TRYGGINGAFRÆÐILEGA STÖÐU TRYGGINGAÐEILDAR 31. DESEMBER 2016

TRYGGINGAFRÆÐILEG STAÐA

	Skýr		
	10.2	31.12.2016	
	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Eignir:			
Hrein eign til greiðslu lífeyris	55.481.681		55.481.681
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa	628.800		628.800
Mismunur á bókfærðu verði og matsvirði skráðra hlutabréfa	(146.600)		(146.600)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar	(837.100)		(837.100)
Núvirði framtíðarrekstrarkostnaðar	(427.427)	(1.320.273)	(1.747.700)
Núvirði framtíðariðgjalda		81.185.190	81.185.190
Eignir samtals	54.699.354	79.864.917	134.564.271
Skuldbindingar:			
Ellilífeyrir	39.229.132	58.044.358	97.273.490
Örorkulífeyrir	9.684.065	16.498.498	26.182.563
Makalífeyrir	3.156.664	4.457.710	7.614.374
Barnalífeyrir	82.046	905.282	987.328
Skuldbindingar samtals	52.151.907	79.905.848	132.057.755
Eignir umfram skuldbindingar	2.547.447	(40.931)	2.506.516
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok	4,9%	(0,1%)	1,9%
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun	10,4%	1,6%	5,1%

	31.12.2015		
	Áfallin skuldbinding	Framtíðar- skuldbinding	Heildar- skuldbinding
Eignir:			
Hrein eign til greiðslu lífeyris	49.179.402	0	49.179.402
Mismunur á bókfærðu verði og núvirði skuldabréfa	1.027.601	0	1.027.601
Mismunur á bókfærðu verði og matsvirði skráðra hlutabréfa	(329.900)	0	(329.900)
Núvirði framtíðarfjárfestingarkostnaðar	(1.164.300)	0	(1.164.300)
Núvirði framtíðarrekstrarkostnaðar	(286.400)	(894.800)	(1.181.200)
Núvirði framtíðariðgjalda	0	69.511.400	69.511.400
Eignir samtals	48.426.403	68.616.600	117.043.003
Skuldbindingar:			
Ellilífeyrir	32.676.100	47.480.900	80.157.000
Örorkulífeyrir	8.386.500	15.296.300	23.682.800
Makalífeyrir	2.724.800	4.018.900	6.743.700
Barnalífeyrir	82.700	749.700	832.400
Skuldbindingar samtals	43.870.100	67.545.800	111.415.900
Eignir umfram skuldbindingar	4.556.303	1.070.800	5.627.103
Í hlutfalli af skuldbindingum í árslok	10,4%	1,6%	5,1%
Í hlutfalli af skuldbindingum í ársbyrjun	2,1%	1,5%	1,7%

1. ALMENNAR UPPLÝSINGAR UM SJÓÐINN

Frjálsi lífeyrissjóðurinn skiptist í fjórar séreignardeildir, eina tryggingadeild og eina sameiginlega deild sem tekur við iðgjöldum frá launagreiðendum. Sameiginlega deildin ráðstafar iðgjöldum á deildir sjóðsins í samræmi við samninga sjóðfélaga. Hlutverk sjóðsins er að tryggja sjóðfélögum, eftirlifandi mökum þeirra og börnum lífeyri í samræmi við samþykktir sjóðsins og með hliðsjón af lögum um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða. Frjálsi lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða.

2. REIKNINGSSKILAAÐFERÐIR

2.1 Grundvöllur reikningsskilanna

Ársreikningurinn er gerður í samræmi við lög nr. 3/2006 um ársreikninga og Reglur Fjármálaeftirlitsins nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Í undantekningartilfellum er vikið frá framsetningarformi samkvæmt viðauka 1 í reglunum, þegar upphæðir undirliða teljast óverulegar og eru þær þá felldar inn í aðra undirliði. Hér fyrir neðan er gerð grein fyrir helstu reikningsskilaaðferðum, sem eru nokkuð breyttar frá síðasta ári, til samræmis við nýjar reglur FME um ársreikninga lífeyrissjóða sem komu til framkvæmda við gerð ársreikninga lífeyrissjóða fyrir árið 2015, en Frjálsi lífeyrissjóðurinn nýtti sér heimild 52. gr. sömu reglna til að fresta upptöku þeirra til ársins 2016.

2.2 Breyting á reikningsskilaaðferðum

Við gerð ársreikningsins nú er byggt á nýjum reglum nr. 335/2015 um ársreikninga lífeyrissjóða. Í þessum nýju reglum er meginreglan sú að eignir skuli metnar á gangvirði. Á þessari reglu er byggt í ársreikningi þessum og eru samanburðartölur frá fyrra ári lagfærðar til samræmis. Þetta hefur þau áhrif að við breytingar á mati á skuldabréfaeign sjóðsins mv. árslok 2015 hækkar virði téðra eigna um 362,7 milljónir króna. Sama hækkan verður á hreinni eign sjóðsins til greiðslu lífeyris frá fyrra ári. Aðrar eignir sjóðsins voru áður metnar á gangvirði og breytast matsaðferðir á þeim eignum því ekki við þessa breytingu. Þessar breytingar taka einvörðungu til tryggingadeildar sjóðsins, en hafa ekki áhrif á séreignardeildir sem hafa verið gerðar upp miðað við gangvirði eigna. Nánari grein er gerð fyrir breytingunum í skýringum sem fylgja viðkomandi eignaflokki. Kennitölur hafa verið endurreiknaðar aftur í tímann mv. nýjar reikningsskilaaðferðir. Hér fyrir neðan má sjá hver hrein raunávöxtun tryggingadeildar sjóðsins var á hverju ári sl. fimm ár og hver breyting á hreinni eign og hrein eign sjóðsins til greiðslu lífeyris var á verðlagi hvers árs, annars vegar miðað við eldri aðferð og hins vegar miðað við nýja aðferð.

Tryggingadeild	2016	2015	2014	2013	2012
Hrein raunávöxtun m.v. eldri reglur.....	(0,4%)	8,4%	4,5%	5,3%	5,7%
Hrein raunávöxtun m.v. nýjar reglur.....	(0,1%)	9,2%	4,3%	4,8%	5,9%
Breyting á hreinni eign m.v. eldri reglur.....	5.759.753	8.601.474	5.594.280	5.836.881	5.679.029
Breyting á hreinni eign m.v. nýjar reglur.....	5.939.584	8.957.936	5.506.394	5.683.739	5.741.195
Hrein eign til greiðslu lífeyris - eldri reglur.....	54.939.154	49.179.402	40.577.928	34.983.648	29.146.767
Hrein eign til greiðslu lífeyris - nýjar reglur.....	55.481.681	49.542.098	40.584.162	35.077.768	29.394.029

2.3 Starfrækslu- og framsetningargjaldmiðill

Ársreikningurinn er settur fram í þúsundum íslenskra króna, sem er bæði starfrækslugjaldmiðill og framsetningargjaldmiðill lífeyrissjóðsins.

2.4 Mat og ákvarðanir

Við gerð reikningsskila þurfa stjórnendur, í samræmi við lög um ársreikninga, að taka ákvarðanir, meta og draga ályktanir sem hafa áhrif á eignir og skuldir á reikningsskiladegi, upplýsingar í skýringum og tekjur og gjöld. Við mat og ályktanir er byggt á reynslu og ýmsum öðrum þáttum sem taldir eru viðeigandi og mynda grundvöll þeirra ákvarðana sem teknar eru um bókfært verð eigna og skulda sem ekki liggur fyrir með öðrum hætti. Breytingar á reikningshaldslegu mati eru færðar á því tímabili sem þær eiga sér stað.

2.5 Iðgjöld

Iðgjöld sjóðfélaga og launagreiðenda eru bókfærð þegar þau skapa kröfu á sjóðinn. Ógreidd iðgjöld í lok ársins eru færð til eignar sem krafa á launagreiðendum. Framlag ríkisins til jöfnunar á örorkubyrði er fært undir liðinn sérstök aukaframlög.

2.6 Lífeyrir

Undir lífeyri falla greiðslur séreignadeilda og tryggingadeildar til sjóðfélaga og skiptast þær í ellilífeyri, makalífeyri, örorkulífeyri, barnalífeyri og annan lífeyri. Jafnframt útgreiðsla séreignarsparnaðar samkvæmt bráðabirgðaákvæði svo og viðbótariðgjöld sem ráðstafað er inn á lán eða til öflunar íbúðarhúsnæðis. Auk þess beinn kostnaður sem fellur til vegna örorkulífeyrisúrskurða og gjalds til starfsendurhæfingarsjóðs.

2.7 Hreinar fjárfestingartekjur

Undir þennan lið eru færðar allar fjárfestingartekjur sjóðsins að frádregnum öllum fjárfestingargjöldum.

Viðskipti í öðrum myntum en íslenskum krónum eru umreiknuð yfir í íslenskar krónur á gengi viðskiptadags. Gengismunur sem myndast við greiðslu og innheimtu krafna er færður á Yfirlit um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris sem og áfallinn gengismunur á eignir í lok árs.

a) Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum

Undir hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum fellur arður af hlutabréfum, söluhagnaður og sölutap svo og óinnleystur gengismunur af hlutabréfum og sjóðum, bæði vegna breytinga á gangvirði bréfanna og gengi gjaldmiðla.

b) Hreinar tekjur af skuldabréfum

Þessi liður samanstendur af tekjum af fjárfestingum sjóðsins í skuldabréfum, að frádregnum gjöldum vegna slíkra fjárfestinga, annarra en gjalda sem skýrt er frá í skýringu nr. 5.5 um fjárfestingargjöld.

Hér eru færðar vaxtatekjur, verðbætur og lántökupóknanir af skuldabréfum, hagnaður og tap af sölu skuldabréfa, breytingar á gangvirði til hækkunar og lækkunar og hliðstæðar tekjur og gjöld.

Hér undir er einnig færð varúðarniðurfærsla skuldabréfa vegna tapshættu sem er fyrir hendi á reikningsskiladegi.

c) Fjárfestingargjöld

Undir þennan lið eru færðar þóknanir til rekstraraðila fyrir umsjón og starfrækslu sjóðsins í samræmi við rekstrarsamning þar um. Laun starfsmanna rekstraraðila sem bera ábyrgð á daglegum rekstri og eignastýringu sjóðsins og þóknun vegna innri endurskoðunar eru innifalin í umsýsluþóknun sem er greidd til rekstraraðila samkvæmt samningi.

2.8 Rekstrarkostnaður

Undir þennan lið fellur allur kostnaður vegna reksturs sjóðsins, annar en þóknanir til rekstraraðila fyrir umsjón og starfrækslu sjóðsins sem færður er meðal fjárfestingargjalda. Kostnaðurinn er færður til gjalda þegar hann fellur til.

2.9 Fjárfestingar

Fjárfestingar eru fjármálagerningar í skilningi laga. Fjárfestingar sjóðsins samanstanda af eignarhlutum í félögum og sjóðum, skuldabréfum, bundnum bankainnstæðum og öðrum fjárfestingum.

Stjórnendur ákvarða flokkun fjárfestinga þegar þær eru færðar í upphafi og yfirfara þessa flokkun á hverjum reikningsskiladegi.

a) Matsaðferðir fjárfestinga

Fjármálagerningar, aðrir en útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem haldið er til gjalddaga, eru metnir á gangvirði í samræmi við settar reikningskilareglur. Útlán til sjóðfélaga og skuldabréf sem sjóðurinn tilgreinir að verði haldið til gjalddaga eru færð á afskrifuðu kostnaðarverði miðað við upphaflega ávöxtunarkröfu.

Gangvirði fjármálagerninga sem skráðir eru á skipulegum verðbréfamarkaði er markaðsverð í lok árs, en gangvirði annarra fjárfestinga í þessum flokki byggist á verðmatsaðferðum sem lýst er í skýringu nr. 7.5 í þeirri skýringu eru jafnframt upplýsingar um stigskiptingu gangvirðis samkvæmt verðmatsaðferðum.

b) Eignarhlutir í félögum og sjóðum

Eignarhlutir í félögum og sjóðum eru hlutabréf og hlutdeildarskírteini verðbréfasjóða. Þessi flokkur fjárfestinga er færður á gangvirði.

SKÝRINGAR

2.9 Fjárfestingar, frh.

c) Skuldabréf

Undir skuldabréf eru færð öll skuldabréf, bæði verðbréf sem eru á afskrifuðu kostnaðarverði og gangvirði. Undir þennan flokk falla jafnframt útlán. Skuldabréf og útlán á afskrifuðu kostnaðarverði eru færð með áföllnum vöxtum, verðbótum og gengismun á reikningsskiladegi. Verðbætur miðast við viðeigandi vísitölu næsta mánaðar eftir lok uppgjörstímabils. Í skýringu nr. 7.2 er gerð nánari grein fyrir skiptingu skuldabréfa eftir reikningshaldslegri meðhöndlun.

d) Niðurfærsla skuldabréfa og útlána

Við mat á útlánum og skuldabréfum sem færð eru á afskrifuðu kostnaðarverði er tekið tillit til þeirrar tapsáhættu sem kann að vera fyrir hendi á reikningsskiladegi í samræmi við settar reikningsskilareglur. Varúðarframlög vegna tapsáhættunnar eru færð á niðurfærslureikning sem dreginn er frá stöðu skuldabréfa og útlána til sjóðfélaga á reikningsskiladegi.

e) Bundnar bankainnstæður

Undir bundnar bankainnstæður er færður sá hluti innlána í bönkum og sparisjóðum sem bundin eru til lengri tíma en þriggja mánaða.

2.10 Kröfur

Kröfur eru færðar á gangvirði við upphaflega skráningu í bókhald. Á hverjum reikningsskiladegi eru kröfur metnar með hliðsjón af tapsáhættu og færðar í afskriftarreikning samkvæmt niðurstöðu slíks mats. Varúðarniðurfærslan er færð til lækkunar á viðkomandi lið í efnahagsreikningi og gjaldfærð undir önnur gjöld í yfirliti um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris.

2.11 Handbært fé

Handbært fé er fært í efnahagsreiknings á gangvirði. Handbært fé samkvæmt sjóðstreymi samanstendur af óbundnum bankainnstæðum í íslenskum krónum og erlendum gjaldmiðlum.

2.12 Skuldbindingar

Skuldbindingar eru færðar upp í efnahagsreikningi ef líklegt þykir að sjóðurinn verði fyrir fjárhagslegum útgjöldum í framtíðinni vegna liðins atburðar eða viðskipta og hægt er að meta fjárhæð hennar með áreiðanlegum hætti.

2.13 Erlendir gjaldmiðlar

Viðskipti í erlendum gjaldmiðlum eru færð á gildandi gengi þess dags sem viðskiptin fara fram. Peningalegar eignir og skuldir í erlendum gjaldmiðlum eru færðar miðað við gengi á reikningsskiladegi. Gengismunur sem myndast er færður meðal fjárfestingartekna. Meðalkaupgengi Seðlabanka Íslands og gengi í lok árs var eftirfarandi:

	Mynt	Meðalgengi		Lokagengi	
		2016	2015	31.12.2016	31.12.2015
Evra.....	EUR	133,22	145,89	118,80	140,93
Bandaríkjadollar.....	USD	120,39	131,53	112,55	129,28
Japanskt jen.....	JPY	1,11	1,09	0,96	1,07
Dönsk króna.....	DKK	17,89	19,56	15,98	18,88

2.14 Áhættustjórnun

Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur sett sér áhættustefnu, þar sem áhætta er skilgreind og helstu áhættuþáttum í starfsemi sjóðsins er lýst og hvernig stýringu á þeim er háttað. Engir framvirkir gjaldveyrisskiptasamningar, valréttir eða afleiðusamningar eru í gildi hjá sjóðnum.

SKÝRINGAR

3. IÐGJÖLD

3.1 Iðgjöld

Í ársreikningi sjóðsins eru iðgjöld færð til tekna í yfirliti um breytingu á hreinni eign til greiðslu lífeyris þegar bæði greiðslur og skilagreinar hafa borist sjóðnum en þá hafa réttindi eða séreign áunnist fyrir sjóðfélaga. Iðgjöld sjóðfélaga eru greidd inn á sameiginlegan iðgjaldareikning Frjálsa lífeyrissjóðsins óháð því í hvaða deild sjóðfélagar eru. Daglegt uppgjör fer fram á milli iðgjaldareikningsins og deilda sjóðsins sem felur í sér að greiðslur eru millifærðar af iðgjaldareikningi yfir á bankareikninga viðkomandi deilda í samræmi við samninga sjóðfélaga. Þann 31. desember 2016 var staðan á sameiginlegum iðgjaldareikningi sjóðsins 574,9 milljónir kr.

Í tryggingadeild sjóðsins hafa iðgjöld vegna ársins 2016 eða eldri tímabila, sem voru greidd og/eða skráð eftir að uppgjörinu lauk, verið bókfærð að fjárhæð 476,1 milljón kr. Einnig eru iðgjöld tryggingadeildar áætluð vegna skilagreina sem hafa borist en hafa ekki verið greiddar þegar uppgjörinu lauk. Í lok ársins eru áætluð iðgjöld tryggingadeildar vegna ógreiddra skilagreina 482,8 milljónir kr. Ógreiddar skilagreinar séreignardeilda í lok ársins nema 242,8 milljónum kr. en ekki er áætlað fyrir þeim í iðgjöldum því þær mynda ekki séreign fyrir sjóðfélaga fyrr en þær greiðast eftir uppgjörinu.

3.2 Iðgjöld greinast þannig:

	2016	2015
Lágmarksiðgjöld	11.075.079	9.419.908
Viðbótariðgjöld	2.669.356	2.296.161
Réttindaflutningur og endurgreiðslur	100.354	16.663
Sérstök aukaframlög	165.835	155.193
Flutningur séreignar frá LSS	0	1.472.604
	<u>14.010.624</u>	<u>13.360.529</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2016
Lágmarksiðgjöld	3.995.341	484.368	1.164.292	51.905	5.379.173	11.075.079
Viðbótariðgjöld	1.841.134	356.996	441.085	30.141	0	2.669.356
Réttindaflutn. og endurgreiðslur	(1.271.196)	845.598	534.608	(5.353)	(3.303)	100.354
Sérstök aukaframlög	0	0	0	0	165.835	165.835
	<u>4.565.279</u>	<u>1.686.962</u>	<u>2.139.985</u>	<u>76.693</u>	<u>5.375.870</u>	<u>14.010.624</u>

4. LÍFEYRIR

4.1 Lífeyrir greinist þannig:

	2016	2015
Ellilífeyrir	2.137.855	1.789.465
Barnalífeyrir	18.874	19.757
Makalífeyrir	31.596	35.862
Örorkulífeyrir	299.109	278.605
Annar lífeyrir	327.861	161.614
	<u>2.815.295</u>	<u>2.285.303</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2016
Ellilífeyrir	1.160.892	148.565	628.077	0	200.321	2.137.855
Barnalífeyrir	0	0	0	0	18.874	18.874
Makalífeyrir	0	0	0	0	31.596	31.596
Örorkulífeyrir	4.438	670	8.284	0	285.717	299.109
Annar lífeyrir	226.853	69.621	31.387	0	0	327.861
	<u>1.392.183</u>	<u>218.856</u>	<u>667.748</u>	<u>0</u>	<u>536.508</u>	<u>2.815.295</u>

SKÝRINGAR

4.2 VIRK - Starfsendurhæfingarsjóður

	2016	2015
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	95.595	95.518

Samkvæmt lögum nr. 60/2012 um atvinnutengda starfsendurhæfingu og starfsemi starfsendurhæfingarsjóða skulu lífeyrissjóðir inna af hendi sérstakt gjald til starfsendurhæfingarsjóðs vegna sjóðfélaga sem nemur sömu fjárhæð og greidd hefur verið til þess sama starfsendurhæfingarsjóðs af atvinnurekendum sem greiða til sjóðsins. Atvinnurekendur greiddu til starfsendurhæfingarsjóðs 0,10% af iðgjaldsstofni vegna ársins 2016. Gjaldið lækkaði frá og með 1. janúar 2016 úr 0,13% af iðgjaldsstofni.

4.3 Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris

	2016	2015
Aðkeypt þjónusta vegna örorkumats	5.451	6.261

4.4 Útgreiðsla séreignarsparnaðar

Útgreiðsla séreignarsparnaðar á grundvelli bráðabirgðaákvæðis laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða nam 6,6 milljónum kr. fyrir árið 2016. Samkvæmt bráðabirgðaákvæðinu var réttihafa séreignarsparnaðar heimilt að sækja um útgreiðslu séreignarsparnaðar á árinu 2014, sem myndast hefur af viðbótariðgjaldi skv. II. kafla laganna, til vörsluaðila skv. 3.-5. mgr. 8. gr. Upphæðin getur numið allt að 9,0 milljónum kr. á hvern réttihafa, en þó að frádreginni þeirri fjárhæð sem þegar hefur verið greidd út á grundvelli ákvæðisins eins og það hljóðaði fyrir 1. janúar 2014. Samsvarandi útgreiðsla fyrir árið 2015 var 176,2 milljón kr. Síðasta útgreiðsla á grundvelli bráðabirgðaákvæðisins var innt af hendi í mars 2016.

4.5 Viðbótariðgjöldum ráðstafað inn á höfuðstól lána

Útgreiðsla séreignarsparnaðar á grundvelli bráðabirgðaákvæðis laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða og sem ráðstafa á inn á lán nemur 738,7 milljónum kr. fyrir árið 2016. Þar af eru 34,6 milljónir kr. ógreiddar í lok ársins og er fjárhæðin skuldfærð í efnahagsreikningi. Samkvæmt bráðabirgðaákvæðinu er réttihafa séreignarsparnaðar heimilt að nýta viðbótariðgjald, vegna launagreiðslna á tímabilinu 1. júlí 2014 til 30. júní 2019, til greiðslu inn á höfuðstól lána sem tekin eru vegna öflunar íbúðarhúsnæðis til eigin nota. Samsvarandi fjárhæð vegna ársins 2015 nemur 722,4 milljónum kr.. Þar af voru 26,7 milljónir kr. ógreiddar í lok ársins.

Heimild einstaklings takmarkast við allt að 4% framlag réttihafa og allt að 2% framlag launagreiðanda að hámarki samanlagt 500 þús. kr. á almanaksári. Hjá hjónum og einstaklingum, sem uppfylla skilyrði til samsköttunar skv. 3. mgr. 62. gr. laga nr. 90/2003, takmarkast heimildin við sömu forsendur en að hámarki samanlagt 750 þús. kr. á almanaksári. Greiðsla inn á lán getur þó aldrei numið hærri fjárhæð en sem nemur inneign réttihafa vegna greiddra iðgjalda á hverjum tíma.

SKÝRINGAR

5. HREINAR FJÁRFESTINGARTEKJUR

5.1 Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum greinast þannig:

	2016	2015
Gangvirðismunur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	(865.909)	10.944.186
Gengismunur vegna erlendra gjaldmiðla	(4.194.861)	(691.498)
Arður af hlutabréfum	1.727.161	603.270
	<u>(3.333.609)</u>	<u>10.855.958</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2016
Gangvirðismunur af eignarhlutum í félögum og sjóðum	(245.626)	(50.987)	80.510	(10.623)	(639.183)	(865.909)
Gengismunur vegna erlendra gjaldmiðla	(3.545.192)	(107.264)	(2.096)	(1.178)	(539.131)	(4.194.861)
Arður af hlutabréfum	1.151.564	86.223	0	1.001	488.373	1.727.161
	<u>(2.639.254)</u>	<u>(72.028)</u>	<u>78.414</u>	<u>(10.800)</u>	<u>(689.941)</u>	<u>(3.333.609)</u>

5.2 Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum sundurliðaðar niður á 20 stærstu fjárfestingar:

Gangvirðismuni af eignarhlutum í félögum og sjóðum skipt niður á 20 stærstu fjárfestingar í stærðarröð. Miðað er við meðalstöðu eigna í upphafi og lok ársins 2016.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2016
Stefnir - ÍS 15	(991.767)	(55.872)	0	(5.089)	(535.056)	(1.587.784)
SSgA North America						
Enhanced Equity Fund.....	806.008	0	0	0	0	806.008
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður millilangur.....	138.935	16.730	44.905	0	5.827	206.397
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur.....	145.324	21.317	0	0	39.266	205.907
Stefnir ÍS 5	(563.147)	(37.305)	0	(2.568)	(155.260)	(758.280)
Wellington Global Equity Research A.....	57.956	1.038	0	2	4.527	63.523
Stefnir - Lausafjár sjóður.....	41.020	8.953	26.733	382	33.630	110.718
Reitir fasteignafélag hf	132.493	13.463	0	836	69.440	216.232
Katla Fund Global Value.....	178.292	3.190	0	18	17.812	199.312
Katla Manager Selection						
- Global Equity EUR.....	40.679	13.628	0	79	79.192	133.578
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.....	228.742	10.054	0	173	60.855	299.824
JP Morgan Liq Funds - EUR Liquidity Fund	(3.675)	(555)	4	7	(1.388)	(5.607)
SSgA World IDX EQ-I -EUR.....	286.263	0	0	(6)	3.864	290.121
JPMorgan F Liq. Funds						
- USD Treasury Liq. Fund.....	(11)	5	0	23	(5)	12
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund.....	32.651	0	0	0	0	32.651
SSgA World IDX EQ-I -USD	49.487	15.779	0	170	116.213	181.649
JPMorgan Liquidity Fuinds	2.905	273	4	7	1.641	4.830
Jarðvarmi slhf.....	0	0	0	0	0	0
Icelandair Group hf.....	(319.852)	(23.031)	0	(5.402)	(181.904)	(530.189)
Montanaro European						
Smaller Companies Fund.....	(103.966)	0	0	0	0	(103.966)
Önnur félög og sjóðir.....	(403.963)	(38.654)	8.864	745	(197.837)	(630.845)
	<u>(245.626)</u>	<u>(50.987)</u>	<u>80.510</u>	<u>(10.623)</u>	<u>(639.183)</u>	<u>(865.909)</u>

SKÝRINGAR

5.2 Hreinar tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum sundurliðað niður á 20 stærstu fjárfestingar, frh.

Gangvirðismuni af eignarhlutum í félögum og sjóðum skipt niður á 20 stærstu fjárfestingar í stærðarröð. Miðað er við meðalstöðu eigna í upphafi og lok samanburðarársins 2015.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2015
Stefnir - ÍS 15	2.676.707	129.826	0	15.238	1.261.751	4.083.522
SSgA North America						
Enhanced Equity Fund	65.741	0	0	0	0	65.741
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur.....	305.125	37.880	8.687	0	85.456	437.148
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður millilangur.	193.200	21.882	63.048	0	17.777	295.907
Stefnir ÍS 5.....	1.480.512	91.647	0	0	597.208	2.169.367
Katla Manager Selection						
- Global Equity EUR.....	0	40.736	0	191	219.600	260.527
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund	87.450	0	0	0	0	87.450
Katla Fund Global Value.....	158.455	3.293	0	16	19.126	180.890
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.....	99.866	4.339	0	75	26.200	130.480
Fidelity Funds -European Dynamic Growth	426.626	0	0	0	0	426.626
Montanaro European						
Smaller Companies Fund	393.834	0	0	0	0	393.834
Reitir fasteignafélag hf	406.837	36.142	979	550	203.545	648.053
Findlay Park American Fund	(24.359)	0	0	0	0	(24.359)
Jarðvarmi slhf.....	0	0	0	0	0	0
Stefnir - Lausafjár sjóður.....	26.690	4.391	11.579	39	21.169	63.868
Wellington Global Equity Research A	13.169	410	0	1	2.019	15.599
SRE II slhf.....	193.968	15.876	0	79	87.756	297.679
Icelandair Group hf.....	182.036	10.619	0	26	92.977	285.658
JP Morgan Liq Funds - EUR Liquidity Fund	(905)	(96)	0	(283)	(361)	(1.645)
JPMorgan F Liq. Funds						
- USD Treasury Liq. Fund.....	1	70	0	(398)	2	(325)
Önnur félög og sjóðir.....	785.048	63.513	28.796	5.570	245.239	1.128.166
	<u>7.470.001</u>	<u>460.528</u>	<u>113.089</u>	<u>21.104</u>	<u>2.879.464</u>	<u>10.944.186</u>

5.3 Hreinar tekjur af skuldabréfum greinast þannig:

	2016	2015
Gangvirðismunur af skuldabréfum	4.315.978	6.719.891
Gengismunur vegna erlendra gjaldmiðla	(776.544)	28.959
Niðurfærsla skuldabréfa	819.294	80.276
	<u>4.358.728</u>	<u>6.829.126</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2016
Gangvirðismunur af skuldabréfum	1.394.838	301.860	760.125	5.750	1.853.405	4.315.978
Gengismunur vegna erlendra mynta	(506.358)	(37.058)	(16.101)	0	(217.027)	(776.544)
Niðurfærsla skuldabréfa	656.847	26.449	43.562	0	92.436	819.294
	<u>1.545.327</u>	<u>291.251</u>	<u>787.586</u>	<u>5.750</u>	<u>1.728.814</u>	<u>4.358.728</u>

SKÝRINGAR

5.4 Hreinar tekjur af skuldabréfum flokkaðar eftir matsaðferðum greinast þannig:

	Frjálssi 1	Frjálssi 2	Frjálssi 3	Frjálssi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2016
Skuldabréf með ríkisábyrgð	954.350	182.440	528.247	5.290	979.371	2.649.698
Skuldabréf sveitarfélaga	6.334	837	2.098	2	25.126	34.397
Skuldabréf og víxlar lánastofnana	316.533	86.825	195.252	143	320.526	919.279
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	181.053	1.973	8.615	0	197.529	389.170
Önnur verðbréf	87.057	19.176	53.374	315	206.262	366.184
	<u>1.545.327</u>	<u>291.251</u>	<u>787.586</u>	<u>5.750</u>	<u>1.728.814</u>	<u>4.358.728</u>

	Gangvirði	Kostnaðar- virði	Samtals 2016	Gangvirði	Kostnaðar- virði	Samtals 2015
Skuldabréf með ríkisábyrgð	1.848.843	800.855	2.649.698	4.668.771	743.917	5.412.688
Skuldabréf sveitarfélaga	34.397	0	34.397	43.930	0	43.930
Skuldabréf og víxlar lánastofnana	919.279	0	919.279	268.229	0	268.229
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	0	389.170	389.170	0	182.980	182.980
Önnur verðbréf	366.184	0	366.184	921.299	0	921.299
	<u>3.168.703</u>	<u>1.190.025</u>	<u>4.358.728</u>	<u>5.902.229</u>	<u>926.897</u>	<u>6.829.126</u>

Öll skuldabréf sjóðsins eru metin á markaðsvirði að undanskyldum íbúðarbréfum Tryggingadeildar sjóðsins sem eru metin að stórum hluta á kostnaðarverði. Fasteignaveðtryggð skuldabréf eru metin með áföllnum vöxtum og verðbótum hjá öllum deildum sjóðsins.

Breyting á niðurfærslu skuldabréfa greinist þannig:

	2016	2015
Niðurfærsla í upphafi árs	1.356.121	1.436.397
Endanlega afskrifað á árinu	(825.454)	(38.844)
Breyting á niðurfærslu	6.160	(41.432)
Niðurfærsla 31.12.2016	<u>536.827</u>	<u>1.356.121</u>

	Frjálssi 1	Frjálssi 2	Frjálssi 3	Frjálssi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2016
Niðurfærsla 1.1.2016	942.615	64.003	125.551	0	223.952	1.356.121
Endanlega afskrifað á árinu	(650.964)	(24.245)	(43.563)	0	(106.682)	(825.454)
Breyting á niðurfærslu	(5.884)	(2.203)	0	0	14.247	6.160
Niðurfærsla 31.12.2016	<u>285.767</u>	<u>37.555</u>	<u>81.988</u>	<u>0</u>	<u>131.517</u>	<u>536.827</u>

5.5 Fjárfestingargjöld greinast þannig:

	2016	2015
Vörslubóknun	46.102	43.963
Umsýslubóknun (40%)	208.484	187.852
Miðlunarbóknunir	11.191	9.864
Kostnaður vegna fullnustueigna	0	1.058
Annar kostnaður	7.108	4.649
	272.885	247.386

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 2016
Vörslubóknun	21.685	2.775	6.320	64	15.258	46.102
Umsýslubóknun (40%)	111.168	11.566	24.561	276	60.913	208.484
Miðlunarbóknunir	3.687	997	2.280	203	4.024	11.191
Annar kostnaður	4.772	318	0	18	2.000	7.108
	141.312	15.656	33.161	561	82.195	272.885

5.6 Þóknun til rekstraraðila

Þóknun til rekstraraðila fyrir umsjón og starfrækslu sjóðsins á árinu nam 567,3 milljónum kr. og er hún í samræmi við rekstrarsamning þar um. Umsýslubóknun nam 521,2 milljónum kr. eða 0,29% af meðalstöðu hreinnar eignar sjóðsins og vörslubóknun 46,1 milljón kr. Umsýslubóknunin er gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda 208,5 milljónir kr. og meðal rekstrarkostnaðar 312,7 milljónir kr. Vörslubóknun er að fullu gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda. Laun starfsmanna rekstraraðila sem bera ábyrgð á daglegum rekstri og eignastýringu sjóðsins og þóknun vegna innri endurskoðunar eru innifalin í umsýslubóknun sem er greidd til rekstraraðila samkvæmt samningi. Önnur fjárfestingargjöld eru 18,3 milljónum kr. og fjárfestingargjöld alls 272,9 milljónum kr. Annar rekstrarkostnaður sjóðsins er 55,1 milljónir kr. og rekstrarkostnaður alls 367,8 milljónir kr.

Samsvarandi þóknun vegna sama tímabils 2015 nam 513,6 milljónum kr. Umsýslubóknun nam 469,6 milljónir kr. eða 0,29% af meðalstöðu hreinnar eignar sjóðsins og vörslubóknun 44,0 milljónum kr. Umsýslubóknunin var gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda 187,9 milljónir kr. og meðal rekstrarkostnaðar 281,8 milljónir kr. Vörslubóknunin er að fullu gjaldfærð á meðal fjárfestingargjalda. Önnur fjárfestingargjöld eru 15,6 milljónir kr. og fjárfestingargjöld alls 247,4 milljónir kr. Annar rekstrarkostnaður sjóðsins var 51,2 milljónir kr. og rekstrarkostnaður alls 333,0 milljónir kr.

5.7 Áætluð umsýslubóknun sjóða sem Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur fjárfest í

	2016	2015
Meðalstaða eigna í innlendum verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóðum	30.199.388	28.126.803
Áætluð hlutdeild í umsýslubóknun innlendra verðbréfa-, fjárfestinga og fagfjárfestasjóða	457.480	405.956
Kostnaður sem hlutfall af meðalstöðu hreinnar eignar lífeyrissjóðsins	0,3%	0,3%
Meðalstaða eigna í erlendum verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóðum	28.297.982	26.226.818
Áætluð hlutdeild í umsýslubóknun erlendra verðbréfa-, fjárfestinga og fagfjárfestasjóða	201.268	234.343
Kostnaður sem hlutfall af meðalstöðu hreinnar eignar lífeyrissjóðsins	0,1%	0,1%

SKÝRINGAR

5.7 Áætluð umsýsluþóknun sjóða sem Frjálsi lífeyrissjóðurinn hefur fjárfest í, frh.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2016
Meðalstaða eigna í innlendum verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóðum	18.862.194	1.765.584	1.665.356	65.732	7.840.522	30.199.388
Áætluð hlutdeild í umsýsluþóknun innlendra verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóða	294.669	24.037	11.070	915	126.789	457.480
Kostnaður sem hlutfall af meðalstöðu hreinnar eignar lífeyrissjóðsins	0,3%	0,2%	0,1%	0,4%	0,2%	0,3%
Meðalstaða eigna í erlendum verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóðum	23.851.616	709.781	14.781	6.811	3.714.993	28.297.982
Áætluð hlutdeild í umsýsluþóknun erlendra verðbréfa-, fjárfestinga- og fagfjárfestasjóða	169.706	4.739	54	34	26.735	201.268
Kostnaður sem hlutfall af meðalstöðu hreinnar eignar lífeyrissjóðsins	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%

Við mat á áætluðum kostnaði sjóða sem fjárfest hefur verið í á árinu 2016 er tekið tillit til umsýslukostnaðar hjá annars vegar verðbréfa- og fjárfestingarsjóðum og hins vegar hjá fagfjárfestasjóðum sem eru á lista frá Fjármálaeftirlitinu dags. 24. janúar 2017. Áætlaður kostnaður sjóðanna er umsýsluþóknun þeirra að teknu tilliti til afsláttar. Umsýslukostnaður sjóðanna er innifalinn í hreinum tekjum (gjöldum) af eignarhlutum í félögum og sjóðum meðal hreinna fjárfestingartekna og afslátturinn sem lífeyrissjóðurinn fær er tekjufærður undir sama lið. Einnig er ávöxtun sem fyrir birt að frádrögnum þessum kostnaði. Við mat á hlutdeild lífeyrissjóðsins í kostnaði er miðað við meðalstöðu ársins í viðkomandi sjóði. Meðalstaðan er reiknuð miðað við eign lífeyrissjóðsins í lok hvers ársfjórðungs.

6. REKSTRARKOSTNAÐUR

6.1 Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður greinist þannig:

	2016	2015
Umsýsluþóknun (60%)	312.726	281.778
Laun og launatengd gjöld	17.332	13.524
Aðkeypt þjónusta	7.756	7.646
Endurskoðun	7.542	8.175
Eftirlitsgjöld	13.784	13.178
Annar rekstrarkostnaður	8.610	8.745
	367.750	333.046

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 2016
Umsýsluþóknun (60%)	166.750	17.351	36.841	414	91.370	312.726
Laun og launatengd gjöld	9.255	959	2.038	23	5.057	17.332
Aðkeypt þjónusta	1.213	125	265	2	6.151	7.756
Endurskoðun	4.026	419	888	10	2.199	7.542
Eftirlitsgjöld	7.447	742	1.605	17	3.973	13.784
Annar rekstrarkostnaður	4.651	464	997	11	2.487	8.610
	193.342	20.060	42.634	477	111.237	367.750

SKÝRINGAR

6.2 Laun stjórnar og endurskoðunarnefndar greinast þannig:

	2016	2015
Ásgeir Thoroddsen, stjórnarformaður	3.150	2.460
Anna Sigríður Halldórsdóttir, stjórnarmaður og í endurskoðunarnefnd	2.033	1.546
Ásdís Eva Hannesdóttir, stjórnarmaður og í endurskoðunarnefnd	2.033	1.546
Elías Jónatansson, stjórnarmaður	1.575	1.230
Elín Þórðardóttir, stjórnarmaður og formaður endurskoðunarnefndar	2.491	1.862
Jón Guðni Kristjánsson, stjórnarmaður	1.575	1.230
Magnús Pálmi Skúlason, stjórnarmaður	1.575	1.230
Guðmundur Örn Óskarsson, varamaður í stjórn	218	203
Selma Svavarsdóttir, varamaður í stjórn	218	203
Sigrún Ósk Þorgeirsdóttir, varamaður í stjórn	218	203
Tryggvi Þór Herbertsson, varamaður í stjórn	218	203
	<u>15.302</u>	<u>11.915</u>

Einstaklingar í stjórn og endurskoðunarnefnd hafa ekki verið tilnefndir til setu í nefndum og stjórnunum af hálfu Frjálsa lífeyrissjóðsins.

6.3 Þóknar til endurskoðenda greinast þannig (með vsk.):

	2016	2015
Endurskoðun ársreiknings	3.900	4.575
Könnun árshlutareikninga	2.700	3.600
Önnur þjónusta og útlagður kostnaður	942	0
	<u>7.542</u>	<u>8.175</u>

6.4 Þóknar til tryggingastærðfræðings greinast þannig (með vsk.):

	2016	2015
Útreikningar á tryggingafræðilegri stöðu	1.364	1.315
Önnur þjónusta	9.569	9.982
	<u>10.933</u>	<u>11.297</u>

SKÝRINGAR

7. FJÁRFESTINGAR

7.1 Eignarhlutir í félögum og sjóðum greinast þannig:

	31.12.2016			31.12.2015		
	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð	Gangvirði	Eignarhlutur	Kostnaðarverð
Skráð innlend hlutabréf						
Eik fasteignafélag hf	0	0,00%	0	145.493	0,53%	144.761
Hagar hf.	148.230	0,23%	122.976	122.976	0,23%	122.976
Icelandair Group hf	1.192.109	1,03%	1.376.694	1.376.360	0,78%	1.030.453
Marel hf.	859.351	0,48%	877.626	673.803	0,36%	663.171
Reitir fasteignafélag hf	2.417.402	3,49%	1.518.257	1.742.667	2,75%	1.059.415
Sjóvá-Almennar tryggingar hf	1.786.502	7,62%	1.682.959	1.623.029	8,04%	1.476.702
Siminn hf.	569.084	1,88%	515.758	669.396	1,92%	524.551
Tryggingamiðstöðin hf.	147.323	0,74%	113.900	123.688	0,71%	113.900
Vátryggingafélag Íslands	911.540	4,37%	858.368	624.042	2,82%	599.188
Össur hf	142.350	0,08%	172.463	173.375	0,08%	172.463
Eimskip Ísland ehf	0	0,00%	0	85.958	0,18%	87.235
Iceland Seafood International ehf	212.269	3,29%	230.634	0	0,00%	0
Skeljungur hf.	522.545	3,68%	530.834	0	0,00%	0
	<u>8.908.705</u>		<u>8.000.469</u>	<u>7.360.787</u>		<u>5.994.815</u>
Óskráð innlend hlutabréf						
ALDA Credit Fund slhf	103.800	6,60%	102.280	100.000	6,60%	102.280
Egla hf.	0	0,00%	299	0	0,00%	299
Bakkastakkur slhf	253.504	9,49%	253.504	253.504	9,49%	253.504
Edda slhf.	278.908	8,60%	237.652	315.850	8,60%	301.342
Eignarh.fél Lsj. um verðbréfaþing ehf	37	0,49%	37	37	0,49%	37
FAST-1 slhf.	90.661	0,96%	64.298	90.661	0,96%	64.298
Glitnir HoldCo ehf. A-hlutir	454	0,01%	527	541	0,01%	543
Horn II slhf.	540.744	5,03%	341.056	411.894	5,03%	341.056
Horn III slhf.	383.667	9,59%	383.667	0	0,00%	0
HSV eignarhaldsfélag slhf.	317.902	11,45%	285.578	313.679	1,45%	275.157
Innviðir fjárfestingar slhf	39.550	15,49%	39.550	39.550	15,49%	69.097
Jarðvarmi GP ehf.	533	10,25%	533	533	10,25%	533
Jarðvarmi slhf.	1.313.111	9,23%	763.719	1.313.111	9,23%	763.635
Kjölfesta slhf kt. 670612-0310	217.566	9,25%	203.648	178.472	9,25%	207.526
Loðnuvinnslan hf	277	0,01%	113	277	0,01%	54
SF V slhf.	825.562	5,05%	460.000	536.958	5,05%	460.000
SF VI slhf	706.958	12,72%	760.283	658.577	13,27%	659.381
SÍA II GP hf.	300	7,50%	300	300	7,50%	300
SÍA II slhf.	741.434	7,50%	572.742	573.909	7,50%	516.895
Skinney - Þinganes hf	5.850	0,05%	2.506	5.850	0,05%	2.165
SRE 1 slhf	0	0,00%	0	376.852	19,69%	288.422
SRE II GP hf.	549	15,24%	603	549	15,24%	632
SRE II slhf	166.352	15,24%	60.948	1.169.512	15,24%	679.909
SRE I GP ehf	693	19,69%	775	693	19,69%	817
Stoðir hf	27.109	0,13%	15.316	36.145	0,13%	15.316
Veðskuld II slhf	676.525	7,12%	641.074	356.150	7,12%	356.150
Kaupþing ehf	50	0,04%	4.634	0	0,00%	0
Gamli BYR ehf	7	0,17%	7	0	0,00%	0
Sameinað Sílikon hf.	194.839	3,46%	194.839	0	0,00%	0
SÍA III slhf.	20.697	7,60%	30.383	0	0,00%	0
Landsbréf - Veðskuldabréfasjóður slhf. ...	146.840	5,72%	146.840	0	0,00%	0
LBI ehf	198	0,01%	208	0	0,00%	0
	<u>7.054.677</u>		<u>5.567.919</u>	<u>6.733.604</u>		<u>5.359.348</u>
Skráð erlend hlutabréf						
BankNordik P/F	683.833	3,16%	768.523	715.798	3,16%	872.808
Hlutabréf samtals	<u>16.647.215</u>		<u>14.336.911</u>	<u>14.810.189</u>		<u>12.226.971</u>

SKÝRINGAR

7.1 Eignarhlutir í félögum og sjóðum greinast þannig, frh.:

	31.12.2016			31.12.2015		
	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð	Gangvirði	Eignar- hlutur	Kostnaðar- verð
Innlend hlutdeildarskírteini						
ALDA Equity Opportunity Fund	215.364	9,32%	154.172	247.524	8,28%	154.170
Stefnir ÍS 5	2.797.518	23,98%	1.145.042	3.545.598	22,68%	1.135.162
Stefnir Íslenski Athafnasjóðurinn I	10.752	10,77%	9.539	7.011	10,77%	9.539
Landsbréf - LEQ verðbréfasjóður	424.859	13,93%	444.504	276.270	14,89%	175.337
Landsbréf, Veltubrél II	107.776	0,17%	100.000	101.861	0,43%	100.000
Stefnir - ÍS 15	13.355.821	32,94%	4.941.068	13.152.141	27,85%	6.994.836
Stefnir - Lausafjársgjóður	2.666.179	6,31%	2.639.019	1.530.706	6,09%	1.397.164
Stefnir - Ríkisverðbréfasj. millilangur	4.059.519	23,91%	2.243.364	4.418.124	23,87%	2.711.066
Stefnir - Ríkisverðbréfasj. langur	3.645.665	27,58%	1.588.485	4.234.761	28,25%	1.937.520
Stefnir - Scandinavian Fund	72.369	29,06%	82.302	102.471	27,22%	99.829
Alþjóða Fasteignasjóðurinn	241.125	11,03%	384.512	284.767	11,03%	384.511
International Private Equity Fund II	231.035	11,16%	576.228	411.967	11,16%	645.992
ST1	370.635	19,10%	365.000			
	<u>28.198.617</u>		<u>14.673.235</u>	<u>28.313.201</u>		<u>15.745.126</u>
Erlend hlutdeildarskírteini						
Arctic Ventures I / Bí-Verðbréf	44	0,40%	14	51	0,40%	12
Artemis MASTER SPV - USD Shares	1.856	5,58%	45.009	2.983	5,37%	45.004
Kaupthing Capital Partners II Fund	0	0,00%	1.209.176	0	0,00%	1.209.176
Guggenheim Bric ETF	181.521	2,19%	242.895	176.214	1,83%	242.895
Fidelity Funds -European						
Dynamic Growth Fund	942.939	0,70%	565.924	1.403.865	0,82%	701.667
JP Morgan Liq Funds						
- EUR Liquidity Fund	1.571.741	0,08%	1.815.241	1.634.949	0,09%	1.706.711
JPMF USD Liquidity Fund	6.193	0,00%	7.115	7.102	0,00%	7.115
JPMorgan F Liq. Funds -						
USD Treasury Liq. Fund	1.447.833	0,03%	1.696.891	1.501.532	0,03%	1.557.457
Katla Fund - Scandinavian Equities	189.234	15,39%	207.066	222.961	15,77%	207.066
Katla Fund Global Value	1.817.694	17,23%	1.345.218	1.925.846	21,66%	1.111.918
Katla Manager Selection						
- Emerging Markets	0	0,00%	0	604.186	26,20%	532.276
Katla Manager Selection						
- Global Equity EUR	1.946.422	15,65%	1.949.282	1.623.987	13,99%	1.424.944
Montanaro European Smaller						
Companies Fund	1.054.249	0,86%	679.706	1.351.304	0,74%	679.707
SSgA Europe Enhanced Equity Fund	322.768	0,40%	417.578	373.549	0,37%	417.578
SSgA North America						
Enhanced Equity Fund	7.768.937	6,97%	4.586.396	9.170.667	7,36%	5.181.147
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund	1.397.790	10,18%	1.191.260	1.536.454	7,53%	1.191.261
SSgA World IDX EQ-I -EUR	1.951.888	0,53%	2.013.139	1.178.170	0,33%	1.188.527
SSgA World IDX EQ-I -USD	1.683.429	0,45%	1.750.270	1.158.940	0,33%	1.168.071
Stryx World Growth USD I	1.084.903	3,26%	1.124.581	833.541	3,00%	871.992
Wellington Global Equity Research A	3.147.834	10,65%	3.240.033	1.275.945	3,62%	1.231.585
JPMorgan Liquidity Funds	2.777.861	0,03%	2.821.629	0	0,00%	0
JPMorgan Sterling Gilt						
Liquidity Fund A	384.022	1,09%	390.741	0	0,00%	0
	<u>29.679.158</u>		<u>27.299.164</u>	<u>25.982.246</u>		<u>20.676.109</u>
Samtals hlutdeildarskírteini	<u>57.877.775</u>		<u>41.972.399</u>	<u>54.295.447</u>		<u>36.421.235</u>
Eignarhlutir og sjóðir, samtals	<u>74.524.990</u>		<u>56.309.310</u>	<u>69.105.636</u>		<u>48.648.206</u>

SKÝRINGAR

7.2 Skuldabréf greinast þannig:

Skuldabréf haldið til gjalddaga og útlán greinast þannig:

	31.12.2016	31.12.2015
Skuldabréf með ríkisábyrgð	14.748.029	14.801.153
Veðlán	12.139.483	3.244.295
	<u>26.887.512</u>	<u>18.045.448</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 31.12.2016
Skuldabréf með ríkisábyrgð	0	0	0	0	14.748.029	14.748.029
Veðlán	7.837.538	40.485	177.758	0	4.083.702	12.139.483
	<u>7.837.538</u>	<u>40.485</u>	<u>177.758</u>	<u>0</u>	<u>18.831.731</u>	<u>26.887.512</u>

Skuldabréf á gangvirði greinast þannig:

	31.12.2016	31.12.2015
Skuldabréf með ríkisábyrgð	48.329.286	49.544.234
Skuldabréf með ábyrgð fjármálastofnana	16.572.020	7.045.676
Skuldabréf með ábyrgð sveitarfélaga	375.748	483.239
Skuldabréf fyrirtækja	13.648.907	12.559.578
	<u>78.925.961</u>	<u>69.632.727</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Samtals 31.12.2016
Skuldabréf með ríkisábyrgð	24.323.582	4.404.295	12.690.251	129.879	6.781.279	48.329.286
Skuldabréf með ábyrgð fjármálast.	4.629.977	1.878.938	4.416.518	3.151	5.643.436	16.572.020
Skuldabréf með ábyrgð sveitarfélaga	141.308	18.152	62.498	53	153.737	375.748
Skuldabréf fyrirtækja	7.066.498	790.569	1.283.419	6.756	4.501.665	13.648.907
	<u>36.161.365</u>	<u>7.091.954</u>	<u>18.452.686</u>	<u>139.839</u>	<u>17.080.117</u>	<u>78.925.961</u>

7.3 Veitt lán gegn veði í fasteignum greinast þannig:

	31.12.2016	31.12.2015
Sjóðfélagar	12.267.037	3.369.698
Aðrir aðilar	16.701	18.852
Varúðarniðurfærsla	(144.255)	(144.255)
	<u>12.139.483</u>	<u>3.244.295</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild	Samtals 31.12.2016
Sjóðfélagar	7.899.050	41.098	181.247	0	4.145.642	12.267.037
Aðrir aðilar	12.240	0	0	0	4.461	16.701
Varúðarniðurfærsla	(73.752)	(613)	(3.489)	0	(66.401)	(144.255)
	<u>7.837.538</u>	<u>40.485</u>	<u>177.758</u>	<u>0</u>	<u>4.083.702</u>	<u>12.139.483</u>

7.4 Fjárfestingar greinast þannig eftir matsaðferðum:

Fjárfestingar í lok árs	Gangvirði	Útlán	Haldið til gjalddaga	Samtals 31.12.2016	Gangvirði 31.12.2016
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	74.524.990	0	0	74.524.990	74.524.990
Skuldabréf	78.925.961	12.139.483	14.748.029	105.813.473	108.097.392
Bundnar bankainnstæður	1.341.796	0	0	1.341.796	1.341.796
	<u>154.792.747</u>	<u>12.139.483</u>	<u>14.748.029</u>	<u>181.680.259</u>	<u>183.964.177</u>

Fjárfestingar í árslok 2015	Gangvirði	Útlán	Haldið til gjalddaga	Samtals 31.12.2015	Gangvirði 31.12.2015
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	69.105.636	0	0	69.105.636	69.105.636
Skuldabréf	69.632.727	3.244.295	14.801.153	87.678.175	90.104.201
Bundnar bankainnstæður	3.638.405	0	0	3.638.405	3.638.405
	<u>142.376.768</u>	<u>3.244.295</u>	<u>14.801.153</u>	<u>160.422.216</u>	<u>162.848.242</u>

Gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í tryggingadeild, var 17.032 milljónir kr. í lok ársins, samanborð við 14.748 milljónir kr. sé miðað við upphaflega kaupkröfu eða 2.284 milljónum kr. hærra. Í ársbyrjun var gangvirði skuldabréfa sem haldið er til gjalddaga í tryggingadeild 2.426 milljónum kr. hærra en ef miðað er við upphaflega kaupkröfu.

7.5 Þrepaskipting gangvirðis

Frjálsi lífeyrissjóðurinn notar eftirfarandi þrepaskiptingu til að ákvarða og greina frá gangvirði fjárfestinga eftir matsaðferð:

1. þrep: Skráð verð á virkum markaði á sambærilegum eignum eða skuldum.
2. þrep: Virðismatsaðferð beitt þar sem allar mikilvægar breytur byggja á markaðsupplýsingum, ýmist beint eða óbeint. Hér flokkast skuldabréf sem metin eru út frá vaxtaferlum á markaði, hlutdeildarskírteini sem metin eru á innlausnarvirði og verðbréf sem metin eru út frá stopulum viðskiptum á milli ótengdra aðila.
3. þrep: Virðismatsaðferð beitt sem felur í sér mikilvægar breytur sem byggja ekki á markaðsupplýsingum. Hér flokkast hlutir og hlutdeildarskírteini í framtaksjóðum sem metnir eru út frá endurskoðuðum ársreikningum og kröfur sem metnar eru út frá væntum innheimtum.

Ársfjórðungslega er flokkunin yfirfarin til að meta hvort eignir sem reglulega eru metnar til gangvirðis hafi færst milli þrepa. Er þá byggt á uppruna þeirra breyta sem hafa mikil áhrif á gangvirðismat eignanna.

Eignir sem færðar eru á gangvirði greinast þannig eftir þrepum:

	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals 31.12.2016
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	10.198.916	56.910.480	7.415.594	74.524.990
Skuldabréf	61.133.875	12.588.623	5.203.463	78.925.961
Bundnar bankainnstæður	1.341.796	0	0	1.341.796
	<u>72.674.587</u>	<u>69.499.103</u>	<u>12.619.057</u>	<u>154.792.747</u>

	1. þrep	2. þrep	3. þrep	Samtals 31.12.2015
Eignarhlutir í félögum og sjóðum	8.529.067	53.269.120	7.307.448	69.105.635
Skuldabréf	51.700.600	15.027.974	2.904.154	69.632.728
Bundnar bankainnstæður	3.638.405	0	0	3.638.405
	<u>63.868.072</u>	<u>68.297.094</u>	<u>10.211.602</u>	<u>142.376.768</u>

SKÝRINGAR

7.5 Þrepaskipting gangvirðis, frh.

Breytingar á eignum í 3. þrepi, færðar á gangvirði.

	2016
Staða í ársbyrjun	10.211.602
Keypt á árinu	4.184.408
Selt á árinu og arðgreiðslur	(970.861)
Flutt í/úr þrepi 3	(84.825)
Hrein gangvirðisbreyting	(721.267)
Staða í lok árs	<u>12.619.057</u>

7.6 Skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum greinast þannig:

	31.12.2016	31.12.2015
ISK	145.819.141	127.179.518
USD	22.426.795	19.273.224
EUR	10.871.818	11.692.579
JPY	1.397.790	1.536.455
Aðrar myntir	1.164.715	740.440
	<u>181.680.259</u>	<u>160.422.216</u>

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2016
ISK	67.511.061	9.294.732	21.749.074	238.996	47.025.278	145.819.141
USD	18.002.400	611.900	136.289	6.580	3.669.626	22.426.795
EUR	8.358.292	418.511	3.319	2.922	2.088.774	10.871.818
JPY	1.397.790	0	0	0	0	1.397.790
Aðrar myntir	806.870	37.896	0	2.888	317.061	1.164.715
	<u>96.076.413</u>	<u>10.363.039</u>	<u>21.888.682</u>	<u>251.386</u>	<u>53.100.739</u>	<u>181.680.259</u>

8. KRÖFUR

8.1 Kröfur greinast þannig:

	31.12.2016	31.12.2015
Áætluð óinnheimt iðgjöld	958.844	742.496
Áfallnir vextir bankareikninga	10.722	12.433
Ógreitt v. viðskipta	0	49.041
Útlagður kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur	9.925	4.944
Afborganir skuldabréfa	11.606	18.809
Endurgreidd umsýsluþóknun	47.876	51.526
	<u>1.038.973</u>	<u>879.249</u>

SKÝRINGAR

8.1 Kröfur greinast þannig, frh.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild	Samtals 31.12.2016
Áætluð óinnheimt iðgjöld	0	0	0	0	958.844	958.844
Áfallnir vextir bankareikninga	4.820	678	1.605	46	3.573	10.722
Útlagður kostnaður og fyrirfram innheimtar tekjur	7.520	247	58	8	1.200	9.033
Afborganir skuldabréfa	9.558	0	0	0	2.048	11.606
Endurgreidd umsýsluþóknun	33.572	2.694	1.472	107	10.031	47.876
Sameiginleg deild :						
Útlagður kostnaður						892
	55.470	3.619	3.135	161	975.696	1.038.973

9. VIÐSKIPTASKULDIR

9.1 Viðskiptaskuldir greinast þannig:

	31.12.2016	31.12.2015
Ógreidd iðgjöld til ráðstöfunar inn á höfuðstól lána	34.603	26.660
Óbókuð iðgjöld	564.381	223.814
Ógreiddir reikningar	1.315	1.915
Ógreiddur staðgreiðsluskattur	120.373	60.830
Ógr. launatengd gjöld	740	504
Ógreiddur umsýslukostnaður	89.258	82.607
Ógreitt til endurhæfingarsjóðs	27.388	31.169
Aðrar skammtímaskuldir	90.908	1.231.337
	928.966	1.658.836

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild	Samtals 31.12.2016
Ógreidd iðgjöld til ráðstöfunar inn á höfuðstól lána.....	25.905	4.138	4.132	428	0	34.603
Ógreiddir reikningar.....	1.164	18	31	1	101	1.315
Ógr. launatengd gjöld.....	388	43	89	1	219	740
Ógreiddur umsýslukostnaður.....	46.658	5.175	10.733	125	26.567	89.258
Ógreitt til endurhæfingarsjóðs.....	0	0	0	0	16.843	16.843
Aðrar skammtímaskuldir.....	1.341	8.644	1.128	509	77.157	88.779
Sameiginleg deild :						
Óbókuð greidd iðgjöld						564.381
Ógreitt til VIRK - Starfsendurhæfingarsjóðs						10.545
Ógreiddur staðgreiðsluskattur						120.373
Annað						2.129
	75.456	18.018	16.113	1.064	120.887	928.966

10. ÖNNUR MÁL

10.1 Þátttaka í framtaks- og fasteignasjóðum

Lífeyrissjóðurinn hefur skuldbundið sig til þátttöku í framtaks- og fasteignasjóðum fyrir fjárhæð sem getur numið 13.873 milljónum kr. m.v. myntgengi í lok desember 2016. Sjóðurinn hefur þegar fjárfest fyrir um 71% af skuldbindingunum. Eftirstöðvarnar, um 2.131 milljónir kr., koma til greiðslu á næstu þremur til fjórum árum í samræmi við fjárfestingarumfang sjóðanna. Á móti koma endurgreiðslur frá sjóðunum þegar fjárfestingar eru seldar aftur. Um er að ræða sjóði í EUR, USD, GBP og ISK.

10.2 Tryggingafræðileg úttekt

Samkvæmt tryggingafræðilegum útreikningi nam lífeyrisskuldbinding tryggingadeildar Frjálsa lífeyrissjóðsins 132.058 milljónum kr. í árslok 2016 miðað við 3,5% ársvexti og að teknu tilliti til áætlaðs kostnaðar við rekstur sjóðsins. Endurmetin hrein eign deildarinnar í árslok 2016 var 134.564 milljónir kr. eða 2.506 milljónum hærrí eða sem nemur 1,9%. Breyting á tryggingafræðilegri stöðu greinist þannig:

Yfirlit um breytingu á tryggingafræðilegri stöðu samtryggingardeildar

Eignir	31.12.2016	31.12.2015
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í árslok 2016	134.564.271	117.043.003
Endurmetin eign til tryggingafræðilegs uppgjors í ársbyrjun 2016	117.043.003	102.937.328
Hækkun endurmetinnar eignar á árinu	17.521.268	14.105.675

Skuldbindingar	31.12.2016	31.12.2015
Skuldbindingar í árslok 2016	132.057.755	111.415.900
Skuldbindingar í ársbyrjun 2016	111.415.900	101.159.000
Hækkun skuldbindinga á árinu	20.641.855	10.256.900
Breyting á tryggingafræðilegri stöðu á árinu	(3.120.587)	3.848.775

Yfirlit um breytingar á áföllnum lífeyrisskuldbindingum samtryggingardeildar

	2016	2015
Áfallnar lífeyrisskuldbindingar í ársbyrjun 2016	43.870.100	38.878.100
Hækkun lífeyrisskuldbindina vegna vaxta og verðbóta	2.487.100	2.154.700
Hækkun áunninna réttinda vegna iðgjalda ársins	5.526.700	4.443.800
Lækkun vegna greidds lífeyris á árinu	(551.600)	(502.600)
Hækkun/lækkun vegna nýrra lífslíknaflna	1.393.900	0
Hækkun/lækkun vegna annarra breytinga	(574.300)	(1.103.900)
	52.151.900	43.870.100

Af hálfu Félags íslenskra tryggingastærðfræðinga hafa verið kynntar hugmyndir um að áætlun um lífslíkur fólks í framtíðinni verði grundvöllur við mat á lífeyrisskuldbindingum lífeyrissjóða en ekki lífslíkur út frá reynslu í fortíðinni eins og hefur verið. Breyttar forsendur myndu hækka áfallnar skuldbindingar tryggingadeildar um ca. 18%. Sem mótvægi við hækkun skuldbindinga hafa Landssamtök lífeyrissjóða kynnt hugmyndir um að ellilífeyristökualdur verði hækkaður um 2 mánuði á ári næstu 12 árin og 1 mánuð á ári næstu 12 ár þar á eftir. Þannig yrði ellilífeyristökualdur hækkaður í litlum skrefum um þrjú ár næstu 24 árin. Markmið þessara mótvægisáðgerða væri fyrst og fremst að draga úr hækkun skuldbindinga vegna hækkaðs meðalævi. Talið er eðlilegt að samfara hækkun á meðalævi hækki ellilífeyristökualdur þannig að greiðslutími ellilífeyris verði svipaður að lengd hjá öllum árgöngum.

11. ÁHÆTTUÞÆTTIR Í STARFSEMI OG ÁHÆTTUSTÝRING

11.1 Áhættustýring

Áhætta í starfsemi lífeyrissjóðsins er skilgreind sem öll þau atvik sem auka marktækt líkurnar því að lífeyrisréttindi eða séreign sjóðfélaga skerðist. Áhætta nær til atvika sem lúta að eignum, skuldbindingum og daglegum rekstri sjóðsins. Hlutverk stjórnar lífeyrissjóðsins er meðal annars að móta eftirlitskerfi sem gerir sjóðnum kleift að greina, vakta, meta og stýra áhættu í starfsemi sjóðsins. Í samræmi við það hlutverk hefur stjórn sjóðsins mótað áhættustefnu sem byggir á leiðbeinandi tilmælum nr. 1/2013 um áhættustýringu (eftirlitskerfi) samtryggingadeilda lífeyrissjóða og leiðbeinandi tilmælum nr. 2/2013 um áhættustýringu (eftirlitskerfi) vörsluaðila séreignarsparnaðar.

Í áhættustefnunni er greint frá skipulagi og ábyrgð er varðar heildar áhættustýringu sjóðsins. Áhættustefnunni er ætlað að skapa grundvöll fyrir virkri upplýsingagjöf til stjórnar og stuðla að því að stjórn og starfsmenn sem annast rekstur sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásættanleg mörk. Áhættustefna er sett til þriggja ára í senn og helst í hendur við fjárfestingarstefnu þar sem stjórn hefur sett takmarkanir á áhættutöku. Stjórn hefur falið framkvæmdastjóra að framfylgja stefnunni.

Hér verður greint frá helstu áhættuþáttum sem felast í starfsemi sjóðsins.

11.2 Fjárhagsleg áhætta

Fjárhagsleg áhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna breytinga á verði fjármálagerninga, svo sem vegna breytinga á ávöxtunarkröfu skuldabréfa eða gengi hlutabréfa og erlendra gjaldmiðla. Fjárhagsleg áhætta er sundurgreind í vaxta-, markaðs-, gjaldmiðla- og verðbólguáhættu.

a) Vaxtaáhætta

Vaxtaáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna hækkunar á ávöxtunarkröfu skuldabréfa. Hækkun ávöxtunarkröfu gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru gerðar upp miðað við fasta ávöxtunarkröfu. Áhættan er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar hækkunar ávöxtunarkröfu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir vaxtaáhættu með því að breyta meðallíftíma skuldabréfasafns sjóðsins – en meðallíftími er mælikvarði á næmni skuldabréfa fyrir breytingum á ávöxtunarkröfu – og með því að breyta vægi skuldabréfasafnsins af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um meðallíftíma skuldabréfasafns og takmarkanir á vægi eignaflokka, þar með talið skuldabréfa. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á vaxtaáhættu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2016					
100 pt. hækkun verðtryggðra vaxta.....	-3,28%	-4,54%	-3,36%	-3,26%	-5,44%
200 pt. hækkun óverðtryggðra vaxta.....	-0,22%	-0,53%	-0,55%	-0,26%	-0,15%
				Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2015					
100 pt. hækkun verðtryggðra vaxta.....	-3,43%	-4,50%	-2,98%	-2,75%	-5,79%
200 pt. hækkun óverðtryggðra vaxta.....	-0,21%	-0,55%	-0,56%	-0,22%	-0,20%

b) Markaðsáhætta

Markaðsáhætta er hættan á fjárhagslegu tapi vegna lækkunar á hlutabréfum, þar með talið hlutabréfaeign í gegnum sjóði um sameiginlega fjárfestingu. Áhættan er mæld með álagsprófum sem segja til um áhrif fyrirfram skilgreindrar lækkunar hlutabréfa á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir markaðsáhættu með því að breyta vægi hlutabréfa af heildareignum sjóðsins. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem takmarkanir eru settar á vægi eignaflokka, þar með talið hlutabréfa og sjóða um sameiginlega fjárfestingu. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á markaðsáhættu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

SKÝRINGAR

b) Markaðsáhætta, frh.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2016					
30% lækkun innlendra hlutabréfa.....	-6,18%	-3,89%	-0,20%	-10,18%	-5,43%
20% lækkun erlendra hlutabréfa.....	-4,40%	-0,89%	-	-0,61%	-1,09%
31.12.2015					
30% lækkun innlendra hlutabréfa.....	-6,57%	-4,05%	-0,11%	-12,47%	-5,26%
20% lækkun erlendra hlutabréfa.....	-4,44%	-0,86%	-	-0,48%	-0,88%

c) Gjaldmiðlaáhætta

Gjaldmiðlaáhætta er hættan á því að styrking íslensku krónunnar gagnvart erlendum gjaldmiðlum rýri verðmæti erlendra eigna mælt í íslenskum krónum. Styrking krónunnar gæti því skapað misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins þar sem lífeyrisskuldbindingar hans eru í íslenskum krónum. Gjaldveyrissáhætta sjóðsins er mæld með eins mánaðar fé í húfi miðað við 99,5% öryggisbil. Mælikvarðinn segir til um hversu mikið getur tapast á einum mánuði vegna gjaldmiðlahreyfinga, þannig að einungis 0,5% líkur eru á að tapið verð meira. Sjóðurinn stýrir áhættunni með því að breyta hlutfalli erlendra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram koma takmarkanir á vægi eigna í erlendum gjaldmiðlum. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítinu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á gjaldmiðlaáhattu og árangri við hlítinu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2016					
1 mán. fé í húfi m.v. við 99,5% öryggisbil.....	-1,56%	-0,48%	-0,05%	-0,22%	-0,54%
31.12.2015					
1 mán. fé í húfi m.v. við 99,5% öryggisbil.....	-1,25%	-0,30%	-0,06%	-0,04%	-0,29%

d) Verðbólguáhætta

Verðbólguáhætta er hættan á því að verðbólga valdi misvægi á milli eigna og skuldbindinga sjóðsins. Slíkt misvægi getur myndast þar sem lífeyrisskuldbindingar sjóðsins eru að fullu verðtryggðar en eignir einungis að hluta. Verðbólguáhætta sjóðsins er mæld með álagsprófi sem segir til um áhrif fyrirfram skilgreindrar verðbólgu á heildareignir sjóðsins. Sjóðurinn stýrir verðbólguáhattu með því að breyta vægi verðtryggðra eigna af heildareignum. Stjórn sjóðsins hefur sett fjárfestingarstefnu þar sem fram kemur viðmið um verðtryggingarhlutfall skuldabréfasafns sjóðsins. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á verðbólguáhattu með skýrslugjöf.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
31.12.2016					
10% hækkun vísitölu neysluverðs.....	4,32%	5,93%	7,87%	4,72%	6,12%
31.12.2015					
10% hækkun vísitölu neysluverðs.....	3,70%	5,57%	8,05%	3,74%	5,89%

11.3 Mótaðilaáhætta

Mótaðilaáhætta er hættan á því að útgefandi fjármálagernings standi ekki við skuldbindingar sínar. Áhættan ræðst bæði af líkum á greiðslufalli og áætluðum endurheimtum ef til greiðslufalls kemur. Mótaðilaáhætta er mæld með því að sundurgreina skuldabréf sjóðsins eftir tegund útgefenda. Sjóðurinn stýrir útlánaáhattu með takmörkunum á vægi skuldabréfa eftir tegund útgefenda ásamt takmörkunum á vægi stakra útgefenda og tengdra aðila af heildareignum sjóðsins, sem tilgreindar eru í fjárfestingarstefnu sjóðsins. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á mótaðilaáhattu og árangri við hlítingu við fjárfestingarstefnu með skýrslugjöf.

31.12.2016	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
Ríki	55,3%	61,8%	68,1%	92,9%	60,0%
Fjármálafyrirtæki	9,2%	25,2%	22,7%	2,3%	14,3%
þar af sértryggð skuldabréf	7,8%	21,6%	19,6%	2,3%	11,3%
Sveitarfélög	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,5%
Fyrirtæki	17,3%	12,2%	7,9%	4,8%	13,9%
Sjóðfélagalán	17,8%	0,6%	1,0%	0,0%	11,4%

31.12.2015	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
Ríki	71,2%	73,2%	79,7%	93,7%	73,1%
Fjármálafyrirtæki	6,6%	13,0%	11,0%	0,0%	7,5%
þar af sértryggð skuldabréf	2,5%	9,1%	8,1%	0,0%	4,3%
Sveitarfélög	0,4%	0,6%	0,6%	0,1%	0,7%
Fyrirtæki	18,3%	13,0%	8,4%	6,3%	12,5%
Sjóðfélagalán	3,5%	0,1%	0,4%	0,0%	6,1%

11.4 Lífeyrstryggingaáhætta tryggingadeildar

Lífeyrstryggingaáhætta er hættan á því sjóðurinn þurfi að skerða réttindi sjóðfélaga sinna. Árlega skal stjórn sjóðsins láta fara fram athugun á tryggingafræðilegri stöðu sjóðsins í samræmi við 39. gr. laga nr. 129/1997. Tryggingafræðileg athugun felur í sér samanburð á hreinni eign til greiðslu lífeyris ásamt núvirði framtíðar iðgjalda og núvirði væntanlegs lífeyris vegna þegar greiddra iðgjalda og framtíðariðgjalda. Leiði tryggingafræðileg athugun í ljós að meiri en 10% munur er á milli eignarliða og lífeyrisskuldbindinga er sjóðnum skylt að gera nauðsynlegar breytingar á samþykktum sjóðsins. Hið sama gildir ef munur helst meiri en 5% samfelld í fimm ár. Áhættan er mæld með álagsprófi þar sem metin eru áhrif ýmissa sviðsmynda á tryggingafræðilega stöðu sjóðsins. Sjóðurinn stýrir lífeyrstryggingaáhattu með fjárfestingar- og áhættustefnu sem settar eru með það markmið að sjóðurinn nái markmiði sínu að geta staðið við lífeyrisskuldbindingar sínar. Áhættustýring hefur eftirlit með hlítingu við fjárfestingarstefnu og greinir stjórn reglulega frá mælingum á helstu áhættuþáttum sem geta haft áhrif á getu til að standa við skuldbindingar sínar með skýrslugjöf.

	31.12.2016	31.12.2015
Núvirðisvextir í tryggingafræðilegri úttekt lækkaðir um 0,5%	-10,90%	-10,41%
Líftöflur hliðrast um 2 ár	-8,57%	-7,39%
Örorkulíkur auknar um 10%	-2,07%	-1,86%
VNV hækkun ársins aukin um 0,5%	-0,09%	-0,09%
GVT lækkar um 10%	-0,48%	-0,42%
Fasteignaveðtryggð skuldabréf lækka um 10%	-0,31%	-0,17%
Innlend/erlend markaðsskuldbréf lækka um 10%	-2,65%	-2,66%
Erlend hlutabréf lækka um 10%	-0,21%	-0,21%
Innlend hlutabréf lækka um 10%	-0,80%	-0,80%

11.5 Lausafjánhætta

Lausafjánhætta er hætta á því að sjóðurinn hafi ekki nægjanlegt laust fé til að standa við skuldbindingar sínar þegar þær gjaldfalla, t.d. lífeyrisgreiðslur, uppgjör verðbréfavíðskipta, greiðslur vegna reksturs á sjóðnum og flutningar á séreignarsparnaði. Áhætta er mæld með því að flokka eignir sjóðsins eftir seljanleika. Greint er á milli þriggja flokka seljanleika: 1) eignir með víðskiptavakt eða regluleg víðskipti og sjóðir með innlausnarskyldu, 2) aðrar skráðar eignir og 3) óskráðar eignir og sjóðir án innlausnarskyldu. Sjóðurinn stýrir lausafjánhættu með því að greina vænt greiðsluflæði og varðveita nægjanlegt fjármagn í auðseljanlegum eignum svo sjóðurinn geti staðið við skuldbindingar sínar. Áhættustýring greinir stjórn reglulega frá mælingum á lausafjánhættu með skýrslugjöf.

31.12.2016	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
Flokkur 1.....	73,2%	77,0%	76,9%	91,4%	70,9%
Flokkur 2.....	10,7%	13,7%	12,6%	4,6%	13,1%
Flokkur 3.....	16,1%	9,3%	10,5%	4,0%	16,0%

31.12.2015	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi áhætta	Trygginga-deild
Flokkur 1.....	80,0%	81,2%	88,8%	94,6%	78,6%
Flokkur 2.....	10,2%	12,4%	9,1%	4,1%	11,0%
Flokkur 3.....	9,8%	6,4%	2,1%	1,3%	10,3%

11.6 Rekstraráhætta

Rekstraráhætta er hætta á tjóni sem rekja má til ófullnægjandi innri verkferla, starfsmanna, upplýsingatæknikerfa eða vegna ytri atburða í rekstrarumhverfi lífeyrissjóða. Sjóðurinn stýrir rekstraráhættu með virku innra eftirliti sem er hluti af daglegri starfsemi sjóðsins. Innra eftirlit samanstendur meðal annars af skjalfestum verkferlum, aðskilnaði starfa, ábyrgðum og heimildum starfsmanna ásamt öðrum innri reglum. Sjóðurinn framkvæmir árlega mat þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt, möguleg áhrif þeirra greind og virkni stýringa metin. Í framhaldinu er ákveðið hvort grípa eigi til aðgerða til þess að bæta stýringar áhættuþátta.

DEILDASKIPT YFIRLIT - YFIRLIT UM BREYTINGU Á HREINNI EIGN TIL GREIÐSLU LÍFEYRIS ÁRIÐ 2016

	Skýr.	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga-deild	Sameiginleg deild	Samtals 2016	Samtals 2015
Iðgjöld	2.5;3								
Iðgjöld sjóðfélaga		2.135.293	336.319	558.291	30.214	1.819.344	0	4.879.461	4.170.220
Iðgjöld launagreiðenda		3.701.182	505.045	1.047.086	51.832	3.559.829	0	8.864.974	7.545.848
Réttindaflutningur og endurgreiðslur		(1.271.196)	845.598	534.608	(5.353)	(3.303)	0	100.354	1.489.268
		<u>4.565.279</u>	<u>1.686.962</u>	<u>2.139.985</u>	<u>76.693</u>	<u>5.375.870</u>	<u>0</u>	<u>13.844.789</u>	<u>13.205.336</u>
Sérstök aukaframlög		0	0	0	0	165.835	0	165.835	155.193
		<u>4.565.279</u>	<u>1.686.962</u>	<u>2.139.985</u>	<u>76.693</u>	<u>5.541.705</u>	<u>0</u>	<u>14.010.624</u>	<u>13.360.529</u>
Lífeyrir	2.6;4								
Heildarfrjárhæð lífeyris	4.1	(1.392.183)	(218.856)	(667.748)	0	(536.508)	0	(2.815.295)	(2.285.303)
Framlag til starfsendurhæfingarsjóðs	4.2	0	0	0	0	(95.595)	0	(95.595)	(95.518)
Beinn kostnaður vegna örorkulífeyris	4.3	0	0	0	0	(5.451)	0	(5.451)	(6.261)
Útgreiðsla séreignarsparnaðar skv. br.b.ákvæði	4.4	(6.600)	0	0	0	0	0	(6.600)	(176.219)
Víðbótariðgjöldum ráðstafað inn á höfuðstól lána til öflunar íbúðarhúsnæðis	4.5	(517.723)	(111.753)	(98.374)	(10.894)	0	0	(738.744)	(722.420)
		<u>(1.916.506)</u>	<u>(330.609)</u>	<u>(766.122)</u>	<u>(10.894)</u>	<u>(637.554)</u>	<u>0</u>	<u>(3.661.685)</u>	<u>(3.285.721)</u>
Hreinar fjárfestingartekjur	2.7;5								
Hreinar tekjur (gjöld) af eignarhl. í félögum og sjóðum	5.1-2	(2.639.254)	(72.028)	78.414	(10.800)	(689.941)	0	(3.333.609)	10.855.958
Hreinar tekjur af skuldabréfum	5.3-4	1.545.327	291.251	787.586	5.750	1.728.814	0	4.358.728	6.829.126
Hreinar tekjur af afleiðusamningum		0	0	0	0	0	0	0	25.602
Vaxtatekjur af bundnum bankainnstæðum		0	0	109.258	0	4.438	0	113.696	131.379
Aðrar fjárfestingartekjur:									
Vaxtatekjur af handbæru fé		199.101	36.105	41.241	1.055	137.729	0	415.231	518.593
Vaxtatekjur af iðgjöldum og öðrum kröfum		0	0	0	0	26.422	0	26.422	21.039
Ýmsar fjárfestingartekjur		10.906	4.029	61	293	21.403	0	36.692	39.689
Fjárfestingargjöld	5.5-6	(141.312)	(15.656)	(33.161)	(561)	(82.195)	0	(272.885)	(247.386)
		<u>(1.025.232)</u>	<u>243.701</u>	<u>983.399</u>	<u>(4.263)</u>	<u>1.146.670</u>	<u>0</u>	<u>1.344.275</u>	<u>18.174.000</u>
Rekstrarkostnaður	2.8;6								
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður		(193.342)	(20.060)	(42.634)	(477)	(111.237)	0	(367.750)	(333.046)
Hækkun á hreinni eign á árinu		1.430.199	1.579.994	2.314.628	61.059	5.939.584	0	11.325.464	27.915.762
Hrein eign frá fyrra ári		95.290.446	9.167.667	20.020.370	199.344	49.542.097	0	174.219.924	146.304.163
Hrein eign til greiðslu lífeyris		96.720.645	10.747.661	22.334.998	260.403	55.481.681	0	185.545.388	174.219.925

DEILDASKIPT YFIRLIT - EFNAHAGSREIKNINGUR 31. DESEMBER 2016

	Skýr.	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Sameiginleg deild	Samtals 31.12.2016	Samtals 31.12.2015
Eignir									
Fjárfestingar	2.9;7								
Eignarhlutar í félögum og sjóðum	7.1	52.077.510	3.230.600	1.970.892	111.547	17.134.441	0	74.524.990	69.105.636
Skuldabréf	7.2-3	43.998.903	7.132.439	18.630.444	139.839	35.911.848	0	105.813.473	87.678.175
Bundnar bankainnstæður	2.9 e)	0	0	1.287.346	0	54.450	0	1.341.796	3.638.405
		<u>96.076.413</u>	<u>10.363.039</u>	<u>21.888.682</u>	<u>251.386</u>	<u>53.100.739</u>	<u>0</u>	<u>181.680.259</u>	<u>160.422.216</u>
Kröfur	2.10;8								
Kröfur á launagreiðendur		0	0	0	0	958.844	0	958.844	742.496
Fyrirframgreiddur kostnaður og áunnar tekjur		45.912	3.619	3.135	161	14.804	892	68.523	8.882
Aðrar kröfur		9.558	0	0	0	2.048	0	11.606	127.871
	8.1	<u>55.470</u>	<u>3.619</u>	<u>3.135</u>	<u>161</u>	<u>975.696</u>	<u>892</u>	<u>1.038.973</u>	<u>879.249</u>
Handbært fé									
Handbært fé	2.11	664.218	399.021	459.294	9.920	1.526.133	696.536	3.755.122	14.577.296
Eignir samtals		<u>96.796.101</u>	<u>10.765.679</u>	<u>22.351.111</u>	<u>261.467</u>	<u>55.602.568</u>	<u>697.428</u>	<u>186.474.354</u>	<u>175.878.761</u>
Skuldir									
Viðskiptaskuldir	2.12;9								
Áfallinn kostn. og fyrirframinnheimtar tekjur		(74.114)	(9.374)	(14.985)	(555)	(43.731)	(695.299)	(838.058)	(427.499)
Aðrar skuldir		(1.342)	(8.644)	(1.128)	(509)	(77.156)	(2.129)	(90.908)	(1.231.337)
	9.1	<u>(75.456)</u>	<u>(18.018)</u>	<u>(16.113)</u>	<u>(1.064)</u>	<u>(120.887)</u>	<u>(697.428)</u>	<u>(928.966)</u>	<u>(1.658.836)</u>
Skuldir samtals		<u>(75.456)</u>	<u>(18.018)</u>	<u>(16.113)</u>	<u>(1.064)</u>	<u>(120.887)</u>	<u>(697.428)</u>	<u>(928.966)</u>	<u>(1.658.836)</u>
Hrein eign til greiðslu lífeyris		<u>96.720.645</u>	<u>10.747.661</u>	<u>22.334.998</u>	<u>260.403</u>	<u>55.481.681</u>	<u>0</u>	<u>185.545.388</u>	<u>174.219.925</u>

DEILDASKIPT YFIRLIT - YFIRLIT UM SJÓÐSTREYMI 2016

	Skýr.	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Sameiginleg deild	Samtals 2016	Samtals 2015
Inngreiðslur									
Lögjöld	3	4.565.278	1.686.962	2.139.986	76.694	5.541.704	0	14.010.624	12.181.874
Innb. vaxtatekjur af handbæru fé og kröfum		230.381	38.345	41.625	1.102	152.619	0	464.072	463.390
Aðrar inngreiðslur		(2.937)	(10.466)	68.515	174	28.033	0	83.319	152.591
		<u>4.792.722</u>	<u>1.714.841</u>	<u>2.250.126</u>	<u>77.970</u>	<u>5.722.356</u>	<u>0</u>	<u>14.558.015</u>	<u>12.797.855</u>
Útgreiðslur									
Lífeyrir	4	1.916.504	330.609	766.123	10.895	637.554	0	3.661.685	3.285.722
Rekstrarkostnaður	6	193.341	20.060	42.634	478	111.237	0	367.750	334.104
Aðrar útgreiðslur		141.314	15.662	33.161	561	82.198	0	272.896	246.330
Skammtímalíðir, breyting		(12.717)	(1.784)	(2.268)	481	211.745	(397.445)	(201.988)	111.089
		<u>2.238.442</u>	<u>364.547</u>	<u>839.650</u>	<u>12.415</u>	<u>1.042.734</u>	<u>(397.445)</u>	<u>4.100.343</u>	<u>3.977.245</u>
Nýtt ráðstöfunarfé til fjárfestinga		2.554.280	1.350.294	1.410.476	65.555	4.679.622	397.445	10.457.672	8.820.610
Fjárfestingarhreyfingar									
Innb. tekjur af eignarhlutum í félögum og sjóðum		1.185.835	88.966	1.472	1.108	498.562	0	1.775.943	654.898
Keyptir eignarhlutir í félögum og sjóðum		(12.452.400)	(1.248.994)	(1.984.697)	(94.383)	(8.535.891)	0	(24.316.365)	(13.127.583)
Seldir eignarhlutir í félögum og sjóðum		6.839.088	565.349	1.332.405	60.906	3.933.284	0	12.731.032	14.146.282
Afborganir höfuðstóls og vaxta skuldabréfa		2.816.402	435.837	1.510.396	8.725	2.303.098	0	7.074.458	5.821.381
Keypt skuldabréf		(15.176.622)	(2.822.308)	(7.492.938)	(72.838)	(10.046.149)	0	(35.610.855)	(14.054.887)
Seld skuldabréf		7.253.881	1.115.916	2.600.774	11.581	3.836.011	0	14.818.163	4.643.992
Ný bundin innlán		0	0	2.055.430	0	241.179	0	2.296.609	(114.103)
Seldar aðrar fjárfestingar		0	0	0	0	0	0	0	40.000
		<u>(9.533.816)</u>	<u>(1.865.234)</u>	<u>(1.977.158)</u>	<u>(84.901)</u>	<u>(7.769.906)</u>	<u>0</u>	<u>(21.231.015)</u>	<u>(1.990.020)</u>
(Lækkun)/hækkun á handbæru fé		(6.979.536)	(514.940)	(566.682)	(19.346)	(3.090.284)	397.445	(10.773.343)	6.830.590
Gengismunur af handbæru fé		(31.276)	(2.234)	(384)	(48)	(14.889)	0	(48.831)	55.204
Handbært fé í ársbyrjun		7.675.030	916.195	1.026.360	29.314	4.631.306	299.091	14.577.296	7.691.502
Handbært fé í lok árs		<u>664.218</u>	<u>399.021</u>	<u>459.294</u>	<u>9.920</u>	<u>1.526.133</u>	<u>696.536</u>	<u>3.755.122</u>	<u>14.577.296</u>

KENNITÖLUR FRJÁLSA LÍFEYRISSJÓÐSINS

	2016	2015	2014	2013	2012
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	16.633	15.922	14.936	14.610	12.478
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	53.949	51.334	48.368	46.811	44.938
Fjöldi lífeyrisþega	3.225	2.798	2.359	2.154	2.015
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	4	107	903	734	1.217
Meðalfjöldi lífeyrisþega	2.171	1.920	1.627	1.711	1.717
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	76,0%	78,2%	81,1%	83,0%	81,6%
Barnalífeyrir.....	0,7%	0,9%	0,8%	0,6%	0,7%
Makalífeyrir.....	1,1%	1,6%	1,4%	1,4%	1,5%
Örorkulífeyrir.....	10,6%	12,2%	11,3%	9,4%	10,1%
Annar lífeyrir.....	11,6%	7,1%	5,4%	5,6%	6,1%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	14.011	13.641	10.469	9.462	8.630
Lífeyrir alls.....	(3.662)	(3.355)	(3.519)	(2.662)	(2.940)
Hreinar fjárfestingartekjur.....	1.344	18.542	8.188	9.539	13.061
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	(368)	(323)	(294)	(274)	(263)
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>11.325</u>	<u>28.504</u>	<u>14.845</u>	<u>16.065</u>	<u>18.488</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	26,1%	24,6%	33,6%	28,1%	34,1%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	2,6%	2,4%	2,8%	2,9%	3,0%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	0,7%	11,3%	5,6%	7,3%	11,1%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

KENNITÖLUR FRJÁLSA 1

	2016	2015	2014	2013	2012
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	(1,3%)	13,2%	6,8%	7,7%	14,1%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	8,0%	10,2%	9,2%	10,9%	8,2%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	6,9%	8,8%	9,0%	9,7%	10,8%
Hrein raunávöxtun.....	(3,3%)	11,0%	5,7%	3,9%	9,2%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,2%	6,7%	5,6%	5,7%	0,8%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	1,7%	3,0%	3,0%	3,4%	4,5%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	46,0%	48,7%	44,4%	49,6%	47,0%
Skuldabréf, skráð.....	31,8%	36,3%	39,1%	40,9%	38,5%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	8,2%	9,2%	11,7%	6,1%	5,5%
Skuldabréf, óskráð.....	14,0%	5,8%	4,7%	3,3%	9,0%
Fjárfestingar í íbúðarhúsnæði.....	0,0%	0,0%	0,1%	0,1%	0,0%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	70,3%	70,5%	69,5%	68,9%	69,5%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	29,7%	29,5%	30,5%	31,1%	30,5%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	11.203	10.604	9.526	9.360	8.060
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	43.947	41.978	39.659	38.750	37.473
Fjöldi lífeyrisþega	1.204	1.048	781	748	815
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	4	90	703	591	985
Meðalfjöldi lífeyrisþega	534	468	411	498	610
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	83,4%	87,6%	88,5%	92,3%	90,8%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	0,3%	1,4%	1,1%	0,7%	1,2%
Annar lífeyrir.....	16,3%	11,0%	10,4%	7,0%	8,0%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	4.565	5.403	4.163	4.052	2.502
Lífeyrir alls.....	(1.917)	(1.681)	(1.743)	(1.242)	(1.548)
Hreinar fjárfestingartekjur.....	(1.025)	11.330	5.331	5.492	8.739
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	(193)	(174)	(157)	(150)	(144)
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>1.430</u>	<u>14.878</u>	<u>7.594</u>	<u>8.153</u>	<u>9.548</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	42,0%	31,1%	41,9%	30,6%	61,9%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	4,2%	3,2%	3,8%	3,7%	5,8%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	(1,1%)	12,5%	6,6%	7,5%	12,9%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

KENNITÖLUR FRJÁLSA 2

	2016	2015	2014	2013	2012
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	2,2%	11,8%	4,0%	5,8%	8,8%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	6,5%	8,5%	8,1%	9,2%	10,5%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	8,1%	9,0%	8,6%	9,7%	10,6%
Hrein raunávöxtun.....	0,1%	9,6%	2,9%	2,1%	4,1%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	3,7%	5,1%	4,5%	4,1%	2,9%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	2,8%	3,2%	2,6%	3,3%	4,4%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	24,8%	25,3%	25,5%	36,2%	32,8%
Skuldabréf, skráð.....	61,9%	63,0%	61,1%	58,2%	56,2%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	6,3%	7,4%	10,5%	4,7%	3,5%
Skuldabréf, óskráð.....	7,0%	4,3%	2,9%	0,9%	7,5%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	89,7%	90,3%	89,5%	89,2%	90,2%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	10,3%	9,7%	10,5%	10,8%	9,8%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	1.650	1.432	1.207	1.060	857
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	4.523	4.014	3.334	3.161	2.873
Fjöldi lífeyrisþega	259	174	158	163	203
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	4	44	36	59
Meðalfjöldi lífeyrisþega	101	83	67	71	85
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	67,9%	73,6%	93,9%	87,5%	97,3%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	0,3%	0,3%	0,8%	0,0%	0,3%
Annar lífeyrir.....	31,8%	26,1%	5,3%	12,5%	2,4%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	1.687	1.638	412	826	756
Lífeyrir alls.....	(331)	(233)	(191)	(164)	(179)
Hreinar fjárfestingartekjur.....	244	892	288	358	452
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	(20)	(16)	(14)	(13)	(12)
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>1.580</u>	<u>2.282</u>	<u>495</u>	<u>1.007</u>	<u>1.017</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	19,6%	14,2%	46,3%	19,9%	23,7%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	1,2%	1,0%	3,4%	1,6%	1,6%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	2,4%	10,8%	4,1%	5,7%	8,2%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

KENNIÖLUR FRJÁLSA 3

	2016	2015	2014	2013	2012
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	4,3%	6,8%	1,7%	4,2%	5,4%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	4,5%	6,5%	6,9%	8,7%	12,5%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	9,0%	9,4%	9,6%	10,5%	11,0%
Hrein raunávöxtun.....	2,2%	4,7%	0,6%	0,5%	0,9%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	1,8%	3,1%	3,4%	3,6%	4,7%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	3,7%	3,6%	3,6%	4,1%	4,7%
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	4,5%	4,9%	6,6%	9,8%	8,4%
Skuldabréf, skráð.....	79,8%	74,1%	72,8%	71,7%	68,2%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	4,5%	1,7%	1,8%	0,8%	0,0%
Skuldabréf, óskráð.....	5,3%	1,8%	0,7%	0,7%	8,0%
Bundnar bankainnstæður.....	5,9%	17,5%	18,1%	17,0%	15,4%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	99,4%	99,2%	99,2%	99,2%	100,0%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	0,6%	0,8%	0,8%	0,8%	0,0%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	3.328	3.520	3.520	3.774	3.238
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	8.147	7.939	7.606	7.562	7.139
Fjöldi lífeyrisþega	638	585	568	612	564
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	20	201	141	217
Meðalfjöldi lífeyrisþega	382	345	328	354	355
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	94,1%	96,1%	96,0%	93,6%	91,6%
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Örorkulífeyrir.....	1,2%	0,9%	0,9%	0,8%	0,8%
Annar lífeyrir.....	4,7%	3,0%	3,1%	5,6%	7,6%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	2.140	1.730	1.598	982	1.706
Lífeyrir alls.....	(766)	(822)	(1.046)	(840)	(882)
Hreinar fjárfestingartekjur.....	983	1.241	338	753	938
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	(43)	(38)	(37)	(37)	(38)
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>2.315</u>	<u>2.111</u>	<u>853</u>	<u>858</u>	<u>1.724</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	35,8%	47,5%	65,5%	85,5%	51,7%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	2,0%	2,2%	2,3%	3,8%	2,2%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	4,6%	6,4%	1,8%	4,3%	5,5%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

KENNITÖLUR FRJÁLSA ÁHÆTTU

	2016	2015	2014	2013	2012
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	(2,0%)	20,4%	4,2%	12,6%	9,8%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	8,7%	11,9%	10,0%	12,4%	8,1%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	-	-	-	-	-
Hrein raunávöxtun.....	(4,0%)	18,0%	3,1%	8,6%	5,0%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	5,9%	8,4%	6,4%	7,1%	0,7%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	-	-	-	-	-
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	36,7%	48,0%	35,9%	40,2%	25,3%
Skuldabréf, skráð.....	52,8%	47,9%	58,5%	56,5%	69,3%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	7,7%	2,7%	3,7%	3,2%	3,0%
Skuldabréf, óskráð.....	2,8%	1,4%	1,9%	0,1%	2,4%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	95,1%	97,1%	98,1%	93,4%	93,0%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	4,9%	2,9%	1,9%	6,6%	7,0%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga	100	73	36	10	9
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	154	120	81	25	23
Fjöldi lífeyrisþega	14	9	7	6	0
Fjöldi lífeyrisþega - fyrirframgreiðsla séreignarsparnaðar.....	0	1	2	3	1
Meðalfjöldi lífeyrisþega	1	1	1	1	0
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	-
Barnalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-
Makalífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-
Örorkulífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-
Annar lífeyrir.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	-
	<u>0,0%</u>	<u>0,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>-</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	77	66	87	5	3
Lífeyrir alls.....	(11)	(10)	(6)	(1)	(0)
Hreinar fjárfestingartekjur.....	(4)	29	6	4	2
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður.....	(0)	(0)	(0)	(0)	(0)
Hækkun/lækkun á hreinni eign	<u>61</u>	<u>85</u>	<u>86</u>	<u>8</u>	<u>6</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	14,2%	15,7%	7,2%	12,7%	0,2%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	0,6%	0,5%	0,2%	1,4%	1,6%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	(1,8%)	18,1%	7,2%	11,9%	8,7%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

KENNIÖLUR TRYGGINGAÐEILDAR

	2016	2015	2014	2013	2012
Ávöxtun					
Nafnávöxtun.....	2,0%	11,4%	5,4%	8,6%	10,7%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 5 ára.....	7,5%	9,1%	8,7%	9,6%	6,5%
Meðaltal nafnávöxtunar síðustu 10 ára.....	6,1%	8,3%	8,8%	9,6%	10,6%
Hrein raunávöxtun skv. formúlu FME.....	(0,1%)	9,2%	4,3%	4,8%	5,9%
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 5 ára.....	4,8%	5,6%	5,2%	4,4%	(0,8%)
Meðaltal hreinnar raunávöxtunar síðustu 10 ára.....	1,0%	2,5%	2,8%	3,2%	4,3%
Fjárhagsstaða skv. tryggingafræðilegri úttekt					
Hrein eign umfram heildar skuldbindingar.....	1,9%	5,1%	1,7%	0,2%	(0,3%)
Hrein eign umfram áfallnar skuldbindingar.....	4,9%	10,4%	2,1%	0,8%	(1,6%)
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga					
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, skráð.....	25,1%	23,5%	19,6%	26,1%	21,0%
Skuldabréf, skráð.....	52,6%	60,5%	64,4%	66,9%	65,6%
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, óskráð.....	7,2%	7,4%	9,7%	4,1%	3,8%
Skuldabréf, óskráð.....	15,0%	8,6%	6,3%	2,9%	9,5%
Bundnar bankainnstæður.....	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Fjárfestingar í íbúðarhúsnæði.....	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Hlutfallsleg skipting fjárfestinga eftir gjaldmiðlum					
Eignir í íslenskum krónum.....	88,6%	90,3%	90,4%	89,5%	90,0%
Eignir í erlendum gjaldmiðlum.....	11,4%	9,7%	9,6%	10,5%	10,0%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjöldi					
Meðalfjöldi greiðandi sjóðfélaga.....	13.371	12.900	12.191	11.758	9.826
Fjöldi sjóðfélaga í árslok.....	42.236	39.976	37.823	36.036	34.221
Fjöldi lífeyrisþega.....	1.402	1.238	1.070	893	748
Meðalfjöldi lífeyrisþega.....	1.167	1.040	880	728	651
Hlutfallsleg skipting lífeyris					
Ellilífeyrir.....	37,3%	36,5%	35,3%	37,9%	35,2%
Barnalífeyrir.....	3,5%	4,0%	4,2%	3,6%	3,7%
Makalífeyrir.....	5,9%	7,3%	7,2%	7,9%	8,6%
Örorkulífeyrir.....	53,3%	52,2%	53,3%	50,7%	52,5%
	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>	<u>100,0%</u>
Fjárhæðir á föstu verðlagi					
Iðgjöld alls.....	5.542	4.803	4.209	3.597	3.662
Lífeyrir alls.....	(638)	(608)	(533)	(415)	(331)
Hreinar fjárfestingartekjur.....	1.147	5.049	2.227	2.933	2.930
Skrifstofu og stjórnunarkostnaður.....	(111)	(95)	(86)	(74)	(68)
Hækkun/lækkun á hreinni eign.....	<u>5.940</u>	<u>9.149</u>	<u>5.817</u>	<u>6.040</u>	<u>6.193</u>
Aðrar kennitölur					
Lífeyrisbyrði.....	11,5%	12,7%	12,7%	11,5%	9,0%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður (alls) í % af iðgjöldum.....	2,0%	2,0%	2,0%	2,1%	1,9%
Hreinar fjárfestingartekjur í % af meðalstöðu eigna.....	2,2%	11,0%	5,7%	8,7%	11,0%
Skrifstofu- og stjórnunarkostnaður í % af meðalstöðu eigna.....	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%

SUNDURLIÐANIR Á VERÐBRÉFUM

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2016
Eignarhlutir í félögum og sjóðum						
Skráð innlend hlutabréf						
Icelandair Group hf.....	639.067	44.468	0	9.413	499.161	1.192.109
Reitir fasteignafélag hf.....	1.427.707	129.956	0	8.967	850.772	2.417.402
Sjóvá-Almennar tryggingar hf.....	1.328.898	64.723	0	1.113	391.768	1.786.502
Skipti hf.....	436.312	35.048	0	0	97.724	569.084
Tryggingamiðstöðin hf.....	99.400	5.556	0	388	41.979	147.323
Vátryggingafélag Íslands.....	553.805	35.464	0	2.445	319.826	911.540
Össur hf.....	95.550	5.460	0	0	41.340	142.350
Marel hf.....	481.383	41.067	0	12.150	324.751	859.351
Hagar hf.....	99.846	5.562	0	0	42.822	148.230
Iceland Seafood International ehf.....	160.234	6.262	0	447	45.326	212.269
Skeljungur hf.....	291.405	21.782	0	1.962	207.396	522.545
	5.613.607	395.348	0	36.885	2.862.865	8.908.705
Óskráð innlend hlutabréf						
Bakkastakkur slhf.....	162.475	12.965	0	0	78.064	253.504
Edda slhf.....	178.329	16.212	0	65	84.302	278.908
Eignarh.fél Lífeyrissj. um verðbréfaþing ehf....	15	0	0	0	22	37
FAST-1 slhf.....	59.111	4.896	0	0	26.654	90.661
Horn II slhf.....	345.745	31.431	0	126	163.442	540.744
HSV eignarhaldsfélag slhf.....	202.454	17.612	0	88	97.748	317.902
Innviðir fjárfestingar slhf.....	25.000	2.000	0	50	12.500	39.550
Jarðvarmi GP ehf.....	533	0	0	0	0	533
Jarðvarmi slhf.....	905.698	36.202	0	373	370.838	1.313.111
Kjölfesta slhf kt. 670612-0310.....	140.140	11.742	0	69	65.615	217.566
Loðnuvinnslan hf.....	203	0	0	0	74	277
SF V slhf.....	564.971	35.894	0	359	224.338	825.562
SF VI slhf.....	533.206	19.946	0	886	152.920	706.958
SÍA II GP hf.....	205	14	0	0	81	300
SÍA II slhf.....	506.377	35.605	0	330	199.122	741.434
Skinney - Þinganes hf.....	5.308	0	0	0	542	5.850
SRE II GP hf.....	358	29	0	0	162	549
SRE II slhf.....	108.395	8.872	0	44	49.041	166.352
SRE I GP ehf.....	460	35	0	0	198	693
Stoðir hf.....	27.109	0	0	0	0	27.109
Veðskuld II slhf.....	312.948	40.381	111.046	152	211.998	676.525
ALDA Credit Fund slhf.....	44.634	6.228	16.608	0	36.330	103.800
Glitnir HoldCo ehf. A-hlutir.....	346	41	0	0	67	454
Kaupþing ehf.....	46	0	0	0	4	50
Gamli BYR ehf.....	6	1	0	0	0	7
Sameinað Sílikon hf.....	121.116	10.532	0	0	63.191	194.839
Horn III slhf.....	250.000	16.667	0	333	116.667	383.667
LBI ehf.....	159	0	39	0	0	198
SÍA III slhf.....	13.464	954	0	23	6.256	20.697
Landsbréf - Veðskuldabréfasjóður slhf.....	63.142	8.810	23.494	0	51.394	146.840
	4.571.953	317.069	151.187	2.898	2.011.570	7.054.677
Skráð erlend hlutabréf						
BankNordik P/F.....	478.513	29.938	0	2.384	172.998	683.833
Hlutabréf samtals.....	10.664.073	742.355	151.187	42.167	5.047.433	16.647.215

SUNDURLIÐANIR Á VERÐBRÉFUM

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2016
Innlend hlutdeildarskírteini						
ALDA Equity Opportunity Fund.....	158.403	8.417	0	561	47.983	215.364
Stefnir ÍS 5.....	2.078.988	137.720	0	7.631	573.179	2.797.518
Stefnir - Lausafjársgjöldur.....	723.656	160.639	779.127	8.209	994.548	2.666.179
Stefnir Íslenski Athafnasjóðurinn I.....	8.899	307	0	11	1.535	10.752
ST1.....	157.393	20.309	60.926	0	132.007	370.635
Landsbréf - LEQ verðbréfasjóður.....	80.360	19.099	0	523	324.877	424.859
Landsbréf, Veltubréf II.....	107.776	0	0	0	0	107.776
Stefnir - ÍS 15.....	7.987.562	556.708	0	42.441	4.769.110	13.355.821
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður millilangur.....	2.647.852	358.609	962.523	0	90.535	4.059.519
Stefnir - Ríkisverðbréfasjóður langur.....	2.534.781	433.127	0	0	677.757	3.645.665
Stefnir - Scandinavian Fund	72.369	0	0	0	0	72.369
Alþjóða Fasteignasjóðurinn	184.651	13.492	0	0	42.982	241.125
International Private Equity Fund II	191.429	6.601	0	0	33.005	231.035
	16.934.119	1.715.028	1.802.576	59.376	7.687.518	28.198.617
Erlend hlutdeildarskírteini						
Fidelity Funds -						
European Dynamic Growth Fund	942.939	0	0	0	0	942.939
Guggenheim Bric ETF	181.521	0	0	0	0	181.521
JP Morgan Liq Funds - EUR Liquidity Fund	926.311	143.972	1.353	1.208	498.897	1.571.741
JPMorgan F Liq. Funds -						
USD Treasury Liq. Fund	1.277.604	45.811	13.143	612	110.663	1.447.833
Katla Fund - Scandinavian Equities	189.234	0	0	0	0	189.234
Katla Fund Global Value	1.626.002	29.088	0	161	162.443	1.817.694
Katla Manager Selection - Global Equity EUR ..	604.925	196.785	0	1.139	1.143.573	1.946.422
Montanaro European						
Smaller Companies Fund	1.054.249	0	0	0	0	1.054.249
SSgA Europe Enhanced Equity Fund	322.768	0	0	0	0	322.768
SSgA North America Enhanced Equity Fund	7.768.937	0	0	0	0	7.768.937
SSgA Pacific Enhanced Equity Fund	1.397.790	0	0	0	0	1.397.790
Stryx World Growth USD I	923.345	19.575	0	146	141.837	1.084.903
Wellington Global Equity Research A	2.739.974	51.067	0	585	356.208	3.147.834
JPMF USD Liquidity Fund	6.103	90	0	0	0	6.193
SSgA World IDX EQ-I -USD	694.993	128.743	0	1.204	858.489	1.683.429
SSgA World IDX EQ-I -EUR	1.912.313	0	0	413	39.162	1.951.888
JPMorgan Liquidity Funds	1.671.300	150.155	2.633	4.032	949.741	2.777.861
JPMorgan Sterling Gilt Liquidity Fund A	237.213	7.929	0	504	138.376	384.022
Arctic Ventures I / BÍ-Verðbréf	42	2	0	0	0	44
Artemis MASTER SPV - USD Shares	1.755	0	0	0	101	1.856
	24.479.318	773.217	17.129	10.004	4.399.490	29.679.158
Hlutdeildarskírteini samtals	41.413.437	2.488.245	1.819.705	69.380	12.087.008	57.877.775
Eignarhlutir í félögum og sjóðum, samtals	52.077.510	3.230.600	1.970.892	111.547	17.134.441	74.524.990

SUNDURLIÐANIR Á VERÐBRÉFUM

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2016
Skuldabréf						
Skuldabréf með ríkisábyrgð:						
Íbúðabréf	20.877.757	3.400.417	8.472.890	96.270	18.453.785	51.301.119
Önnur verðbréf - útgáfa af íbúðalánasjóði	134.475	3.736	6.925	0	6.172	151.308
Verðtryggð ríkisbréf	1.488.000	447.661	2.400.259	16.977	1.591.143	5.944.040
Óverðtryggð ríkisbréf	161.122	327.290	1.106.136	16.436	303.065	1.914.049
Skuldabréf fjárfestingalánasjóða	156.878	19.677	59.363	196	114.632	350.746
Erlend ríkisskuldabréf	23.320	0	0	0	0	23.320
Önnur bréf með ríkisábyrgð	1.482.030	205.514	644.678	0	1.060.511	3.392.733
	<u>24.323.582</u>	<u>4.404.295</u>	<u>12.690.251</u>	<u>129.879</u>	<u>21.529.308</u>	<u>63.077.315</u>
Skuldabréf fyrirtækja	7.066.498	790.569	1.283.419	6.756	4.501.665	13.648.907
Skuldabréf fjármálastofnana	3.980.723	1.624.379	3.867.048	3.151	4.563.567	14.038.868
Víxlar fjármálastofnana	649.254	254.559	549.470	0	1.079.869	2.533.152
Skuldabréf sveitarfélaga	141.308	18.152	62.498	53	153.737	375.748
Veðlán	7.837.538	40.485	177.758	0	4.083.702	12.139.483
	<u>43.998.903</u>	<u>7.132.439</u>	<u>18.630.444</u>	<u>139.839</u>	<u>35.911.848</u>	<u>105.813.473</u>
Íbúðabréf						
Íbúðabréf 04/1 3.75% 15.02.2024	2.590.212	1.183.350	7.315.045	41.883	684.328	11.814.818
Íbúðabréf 04/2 3.75% 15.04.2034	6.048.272	747.262	1.021.899	23.741	4.065.347	11.906.521
Íbúðabréf 04/3 3.75% 15.06.2044	12.239.273	1.469.805	135.946	30.646	13.704.110	27.579.780
	<u>20.877.757</u>	<u>3.400.417</u>	<u>8.472.890</u>	<u>96.270</u>	<u>18.453.785</u>	<u>51.301.119</u>

SUNDURLIÐANIR Á VERÐBRÉFUM

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2016
Skuldabréf fyrirtækja - innlend						
Alda Credit Fund 3,75% 2.09.2045	174.969	24.413	65.105	0	142.417	406.904
Atvinnuhúsnæði	0	0	0	0	2.109	2.109
Ármúli lánasjóður breytilegir 05.07.2018	144.739	18.195	50.222	0	104.915	318.071
Bakkastakkur slhf	482.478	38.628	0	0	231.518	752.624
Eik fasteignafélag hf.3,6% 10.3.2046 VEÐ	182.762	20.307	0	0	243.683	446.752
Eik fasteignafélag hf.4,3% 15.10.2042 VEÐ	99.880	12.104	33.785	0	64.728	210.497
FAST-1 slhf.	70.869	5.870	0	0	31.956	108.695
Foss Fasteignafélag slhf.	83.339	10.417	20.835	0	52.087	166.678
Gamli Byr ehf 0% 2026	1.602	393	0	0	0	1.995
Glitnir Holdco ehf 0% 2030	390	46	0	0	75	511
Hótel Borg 4,1% 15.05.2045 VEÐ	18.945	1.551	0	8	8.571	29.075
Hótel Borg 4,1% 15.05.2045 VEÐ (útg sept 2015)	3.416	280	0	1	1.545	5.242
Hótel Borg 4,1% 15.11.2044 VEÐ	20.656	1.691	0	8	9.345	31.700
Hótel Borg 4,1% 15.5.2044 VEÐ	136.784	11.196	0	56	61.884	209.920
HS veitur hf 3,75% 15.06.2033	181.258	13.427	53.706	0	93.986	342.377
Icelandair Group hf	115.542	15.756	36.763	0	73.527	241.588
KAUPTHING EHF ZCP 18.1.2031	67.824	29	0	0	5.687	73.540
Kísill III slhf. 10% 31.3.2025	323.092	28.095	0	0	168.570	519.757
Klakkí Composition						
Debt Agreement 31.12.2020	148	0	663	0	296	1.107
KLS fagfjárfestasjóður 4,2% 20.02.2043	312.664	37.809	105.208	164	203.840	659.685
Landsnet hf. 15.04.2034	437.285	47.274	130.004	0	295.463	910.026
Landsvirkjun 4,45% 15.08.2023	1.015.759	86.081	120.514	0	482.055	1.704.409
LBI ehf 0% 2035	5.513	0	1.927	0	0	7.440
Naustavör ehf. 3,95% 05.10.2045 VEÐ	101.113	10.111	30.334	0	80.891	222.449
OFAN VÍ sjóður 4,2% 7.12.41	42.996	4.249	13.447	0	25.694	86.386
Orkuveita Reykjavíkur 7,25 % 30.03.2017	184.215	27.992	38.736	493	185.595	437.031
Orkuveita Reykjavíkur hf.3,1% 9.5.2046	149.743	31.706	48.467	1.212	195.989	427.117
Orkuveita Reykjavíkur hf.5,75% 01.12.2022 ..	12.118	3.775	9.536	397	17.482	43.308
REG 1 fagfjárfestasj Borgartún 3,7% 18.10.2022	691.770	84.036	235.046	382	449.211	1.460.445
REG 1 fagfjárfestasj.						
3,86% 14.12.2020	0	61.203	154.075	1.922	56.647	273.847
Reitir fasteignafélag hf.	1.439.236	129.785	0	2.000	723.029	2.294.050
Spölur ehf 05 1 3,75% 30.09.2018	60.507	0	31.569	0	10.523	102.599
SRE fjármögnun 1,						
fagfjárfsj, 4,2% 15.11.2037	125.655	10.285	0	51	56.849	192.840
SRE fjármögnun 2, fagfjárfsj.,						
4,2% 15.11.2037	150.787	12.342	0	62	68.219	231.410
Tryggingamiðstöðin hf 15.05.2045	103.477	20.695	103.477	0	124.172	351.821
Vátryggingafélag Íslands hf. 01.03.2046	124.967	20.828	0	0	229.107	374.902
	7.066.498	790.569	1.283.419	6.756	4.501.665	13.648.907

SUNDURLIÐANIR Á VERÐBRÉFUM

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta	Trygginga- deild	Samtals 31.12.2016
Skuldabréf fjármálastofnana						
Arion Banki Covered Bonds:						
2,5% 12.07.2019	0	104.917	146.884	0	0	251.801
3,50% 16.12.2021 (2024)	104.665	146.530	230.262	0	41.865	523.322
3,50% 16.12.2029 (2032)	416.282	87.638	175.277	0	679.196	1.358.393
3,60% 21.02.2034	98.580	19.716	39.432	0	78.864	236.592
3,75% 10.07.2033	182.277	26.905	67.903	1.281	76.872	355.238
3,75% 10.07.2048	993.621	129.974	279.492	1.870	710.789	2.115.746
6,50% 2.9.2022 (2025)	21.549	43.099	150.846	0	0	215.494
Íslandsbanki:						
2,84% 7.3.2019 (>2022)	33.731	56.218	494.720	0	44.975	629.644
2,98% 04.09.2022	61.282	122.565	347.267	0	245.130	776.244
3,372% 7.5.2026 (>2029)	255.798	319.747	468.963	0	895.293	1.939.801
3,45% 7.3.2024 (>2027)	186.670	23.334	0	0	186.670	396.674
3,4699% 23.6.2020 (>2023)	0	83.783	314.186	0	125.674	523.643
6,4% 26.10.2023(26.10.2026)	85.583	42.792	21.396	0	171.166	320.937
6,9299% 11.04.2019 (22.10.2019)	62.821	104.702	251.286	0	41.881	460.690
Landsbanki Íslands:						
3% 17.9.2022(>2025)	290.905	103.895	270.126	0	374.021	1.038.947
3% 4.10.2028(>2031)	221.831	20.166	60.499	0	201.665	504.161
6% 23.10.2017 (>2020)	0	40.647	60.970	0	0	101.617
6,8% 17.9.2019 (>2022)	399.558	63.088	273.381	0	189.264	925.291
Lýsing hf breytilegir vxt 15.11.2020	565.570	80.796	193.910	0	484.775	1.325.051
Lánasjóður sveitarfélaga 4,08% 01.09.2019	0	3.867	0	0	15.467	19.334
Nordic Investment Bank 4,75 01/08/17	0	0	20.248	0	0	20.248
	<u>3.980.723</u>	<u>1.624.379</u>	<u>3.867.048</u>	<u>3.151</u>	<u>4.563.567</u>	<u>14.038.868</u>
Víxlar fjármálastofnana						
Arion banki hf 20.02.2017	138.936	39.695	119.088	0	158.783	456.502
Arion banki hf 20.03.2017	0	19.760	19.760	0	39.520	79.040
Arion banki hf 20.07.2017	77.137	38.569	19.284	0	77.137	212.127
Arion banki hf 20.10.2017	0	19.090	19.090	0	38.180	76.360
Arion banki hf 21.04.2017	98.333	19.667	39.333	0	59.000	216.333
Íslandsbanki 12.12.2017	18.937	0	18.937	0	37.875	75.749
Landsbanki Íslands 10.01.2017	99.891	0	19.978	0	139.848	259.717
Landsbanki Íslands 10.02.2017	59.591	19.864	19.864	0	79.455	178.774
Landsbankinn 10.04.2017	0	19.700	39.400	0	39.400	98.500
Landsbankinn 10.05.2017	78.399	39.199	137.198	0	215.596	470.392
Landsbankinn 12.06.2017	78.030	39.015	97.538	0	195.075	409.658
	<u>649.254</u>	<u>254.559</u>	<u>549.470</u>	<u>0</u>	<u>1.079.869</u>	<u>2.533.152</u>
Skuldabréf og víxlar						
fjármálastofnana samtals	<u>4.629.977</u>	<u>1.878.938</u>	<u>4.416.518</u>	<u>3.151</u>	<u>5.643.436</u>	<u>16.572.020</u>
Skuldabréf fyrirtækja og						
fjármálastofnana samtals	<u><u>11.696.475</u></u>	<u><u>2.669.507</u></u>	<u><u>5.699.937</u></u>	<u><u>9.907</u></u>	<u><u>10.145.101</u></u>	<u><u>30.220.927</u></u>

FJÁRFESTINGARSTEFNA FRJÁLSA LÍFEYRISSJÓÐSINS 2017 (ÚTDRÁTTUR)

Forsendur fjárfestingarstefnu

Í 36. gr. laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða kemur fram að stjórn skuli móta fjárfestingarstefnu og ávaxta fé sjóðsins með hliðsjón af þeim kjörum sem best eru boðin á hverjum tíma með tilliti til ávöxtunar og áhættu. Fjárfestingarstefnan er sett til þriggja ára en endurskoðuð a.m.k. árlega. Samkvæmt 37. gr. laganna skulu lífeyrissjóðir senda upplýsingar um fjárfestingarstefnu sína fyrir komandi ár til Fjármálaeftirlitsins eigi síðar en 1. desember ár hvert.

Eignir Frjálsa lífeyrissjóðsins skulu ávaxtaðar í samræmi við lög, einkum VII. kafla laga nr. 129/1997 um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, samþykktir Frjálsa lífeyrissjóðsins og samkvæmt nánari reglugerð fjármála- og efnahagsráðuneytisins.

Séreignadeild og tryggingadeild

Lágmarksíðgjöld í Frjálsa lífeyrissjóðinn skiptast í séreignadeild og tryggingadeild með mismunandi hætti eftir því hvaða samtryggingarleið sjóðfélagar velja. Hinsvegar renna viðbótariðgjöld sjóðfélaga óskipt í séreignadeild sjóðsins. Varðandi þann hluta iðgjalda sem er ráðstafað í séreignadeild geta sjóðfélagar valið um nokkrar leiðir sem henta best aldri þeirra, viðhorfi til áhættu og áhættuþoli. Leiðirnar heita Frjálsi 1, Frjálsi 2, Frjálsi 3 og Frjálsi Áhætta sem hafa mismunandi fjárfestingarstefnur. Í tryggingadeildinni er aftur á móti ein fjárfestingarstefna.

Sjóðfélögum stendur einnig til boða svokölluð Ævilína þar sem inneign sjóðfélaga færir sjálfkrafa á milli fjárfestingarleiða og minnkar þannig áhætta lífeyrissparnaðarins eftir aldri. Velji sjóðfélagi enga fjárfestingarleið er iðgjöldum ráðstafað samkvæmt Ævilínu. Á mynd 1 má sjá skýringarmynd um Ævilínu Frjálsa lífeyrissjóðsins.

	Frjálsi 1	Frjálsi 2	Frjálsi 3	Frjálsi Áhætta
Ævilína	54 ára og yngri	55 ára og eldri	Lífeyrisþegar	

Mynd 1. Ævilína Frjálsa lífeyrissjóðsins - yfirlitsmynd.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn er opinn öllum starfandi einstaklingum sem ekki eru bundnir skylduáðild að öðrum lífeyrissjóðum samkvæmt kjarasamningum.

Fjárfestingarstefna 2017

Fjárfestingar sjóðsins skulu vera í samræmi við heimildir í fjárfestingarstefnu og í samræmi við gildandi lög. Heimilt er að nýta vikmörk í fjárfestingarstefnu til að nýta tækifæri á mörkuðum og/eða til að draga úr áhættu. Eignaskipting getur farið tímabundið út fyrir tilgreind mörk, m.a. vegna skyndilegra breytinga á markaðsgengi verðbréfa. Skal þá leitast við að lagfæra hlutföll í eignasamsetningu eins fljótt og mögulegt er, þó að teknu tilliti til hagsmuna sjóðsins. Eignasamsetning er innan vikmarka fyrir alla eignaflokka og hefur því ekki takmarkandi áhrif á mögulega fjárfestingarstefnu umfram ákvæði laga nr. 129/1997.

Skipting verðbréfaeigna sjóðsins er í grófum dráttum miðuð við þau eignamörk sem tilgreind eru í töflu 1. Um nánari skiptingu hlutabréfa og annarra verðbréfa má sjá í töflum 2 og 3.

Flokkar verðbréfa	Frjálsi Áhætta		Frjálsi 1		Frjálsi 2		Frjálsi 3		Tryggingadeild	
	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk
Innlán í bönkum og sparissjóðum	5%	0-25%	5%	0-20%	5%	0-20%	10%	0-35%	5%	0-20%
Ríkisvixlar, ríkisskuldabréf og skuldabréf með ábyrgð ríkissjóðs	36%	20-100%	30%	15-100%	45%	25-100%	60%	30-100%	40%	30-100%
Skuldabréf bæjar- og sveitarfélaga	2%	0-10%	1%	0-10%	1%	0-10%	4%	0-10%	1%	0-10%
Skuldabréf og vixlar banka, sparissjóða og annarra lánastofnana	2%	0-10%	6%	0-15%	15%	0-25%	20%	0-35%	10%	0-20%
Fasteignaveðtryggð skuldabréf	0%	0-5%	5%	0-20%	2%	0-15%	1%	0-10%	5%	0-15%
Hlutabréf	45%	0-70%	40%	0-60%	15%	0-25%	0%	0-5%	25%	0-40%
Hlutir eða hlutdeildarskirt. annarra sjóða um sameiginl. fjárfest	5%	0-10%	5%	0-10%	5%	0-10%	0%	0-5%	5%	0-10%
Önnur verðbréf	5%	0-40%	8%	0-40%	12%	0-30%	5%	0-30%	9%	0-40%
Fjárfesting í íbúðarhúsnæði	0%	0-1%	0%	0-1%	0%	0-1%	0%	0-1%	0%	0-1%
Samtals	100%		100%		100%		100%		100%	

Tafla 1. Flokkar verðbréfa.

FJÁRFESTINGARSTEFNA FRJÁLSA LÍFEYRISSJÓÐSINS 2017 (ÚTDRÁTTUR)

Fjárfestingarstefna 2017, frh.

	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk
Hlutabréf	45%	0-70%	40%	0-60%	15%	0-25%	0%	0-5%	25%	0-40%
Skráð innlend hlutabréf	30%	0-50%	11%	0-25%	6%	0-15%	0%	0-1%	11%	0-25%
Óskráð innlend hlutabréf	5%	0-20%	4%	0-15%	4%	0-15%	0%	0-5%	4%	0-15%
Erlend hlutabréf	10%	0-30%	25%	0-45%	5%	0-20%	0%	0-1%	10%	0-20%

Tafla 2. Hlutabréf – sundurliðun á fjárfestingarstefnu.

	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk	Stefna	Vikmörk
Önnur verðbréf	5%	0-40%	8%	0-40%	12%	0-30%	5%	0-30%	9%	0-40%
Skuldabréf fyrirtækja	2%	0-15%	4%	0-15%	5%	0-15%	2%	0-15%	4%	0-15%
Erlend skuldabréf	2%	0-30%	3%	0-40%	4%	0-20%	1%	0-5%	3%	0-20%
Annað	1%	0-15%	1%	0-15%	3%	0-15%	2%	0-15%	2%	0-15%

Tafla 3. Önnur verðbréf – sundurliðun á fjárfestingarstefnu.

Stjórnarhættir Frjálsa lífeyrissjóðsins 2016

Með stjórnarháttayfirlýsingu þessari eru uppfylltar þær kröfur sem koma fram í 51. gr. reglna um ársreikninga lífeyrissjóða 335/2015.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn leggur áherslu á góða stjórnarhætti og hefur til hliðsjónar Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja sem eru gefnar út af Viðskiptaráði Íslands, Nasdaq Iceland og Samtökum atvinnu-lífsins. Sjóðurinn vísar þó að hluta til frá leiðbeiningunum, einkum þar sem efnistöð eiga ekki við um lífeyrissjóði. Má þar helst nefna atriði sem varða hluthafafundi og hluthafa, starfskjarastefnu, starfskjaranefnd, tilnefningarnefnd og sérstaka stefnu um samfélagslega ábyrgð. Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja er hægt að nálgast á www.leidbeiningar.is.

Frjálsi lífeyrissjóðurinn starfar á grundvelli laga nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, og samþykktá sjóðsins. Lög og reglur sem varða starfsemi lífeyrissjóða er hægt að nálgast á heimasíðu Fjármálaeftirlitsins, www.fme.is.

Í samþykktum sjóðsins kemur fram að Arion banki hf. skal annast daglegan rekstur sjóðsins samkvæmt rekstrarsamningi sem stjórn sjóðsins og bankinn gera þar að lútandi. Til viðbótar kemur fram í starfsreglum stjórnar að rekstraraðili sjóðsins tilnefnir einn af starfsmönnum sínum til að hafa með höndum starf framkvæmdastjóra sjóðsins. Tilnefning framkvæmdastjóra sjóðsins er háð samþykki stjórnar sjóðsins, sem skal setja honum starfsreglur. Í starfsreglum skulu, m.a. koma fram reglur um upplýsingagjöf framkvæmdastjóra til stjórnar um rekstur, iðgjöld, réttindaávinning og ráðstöfun eigna sjóðsins. Framkvæmdastjóri sjóðsins er Arnaldur Loftsson. Til staðar eru starfsreglur fyrir framkvæmdastjóra.

Stjórn sjóðsins hefur skilgreint skipulag innra eftirlits þar sem meginatriði innra eftirlits sjóðsins koma fram, sbr. 8. tl. 29. gr. laga nr. 129/1997. Innri endurskoðandi sjóðsins er Arion banki hf. og ytri endurskoðandi er Deloitte ehf.

Stjórn sjóðsins hefur mótað áhættustefnu í samræmi við leiðbeinandi tilmæli Fjármálaeftirlitsins. Í áhættustefnunni er fjallað um áhættuþætti í rekstri sjóðsins, s.s. markaðsáhættu, gjaldmiðlaáhættu og mótaðilaáhættu. Áhættustýring Arion banka hf. gefur út áhættuskýrslur fyrir sjóðinn sem eru lagðar fyrir stjórn á hverjum stjórnarfundum. Markmiðið með skýrslunum er að stjórn og þeir sem starfa við rekstur og eignastýringu sjóðsins séu meðvitaðir um áhættu sjóðsins og gefist þannig betri kostur á því að bregðast við ef áhætta fer út fyrir ásættanleg mörk. Jafnframt hefur Áhættustýring Arion banka hf. umsjón með framkvæmd rekstraráhættumats þar sem áhættuþættir sem snúa að rekstri sjóðsins eru kortlagðir á skipulegan hátt og áhrif þeirra kannaðir. Í kjölfarið er ákveðið hvaða áhættuþáttum skuli stýrt og með hvaða hætti. Í rekstraráhættumatinu er meðal annars litið til starfsmannaáhættu, hættu á sviksemi, orðsporsáhættu, upplýsingatækniáhættu og áhættu tengda verkferlum.

Stjórn sjóðsins samanstendur af sjö stjórnarmönnum og fjórum varamönnum. Þrír stjórnarmenn eru skipaðir af stjórn Arion banka hf. og fjórir stjórnarmenn kosnir á ársfundi sjóðfélaga til tveggja ára í senn. Arion banki hf. skipar tvo varamenn og tveir varamenn eru kjörnir á ársfundi sjóðfélaga til eins árs í senn. Aðalmenn í stjórn sjóðsins eru Ásgeir Thoroddsen, stjórnarformaður, Ásdís Eva Hannesdóttir, varaformaður, Anna Sigríður Halldórsdóttir, Elías Jónatansson, Elín Þórðardóttir, Jón G. Kristjánsson og Magnús Pálmi Skúlason. Stjórn hefur metið óhæði stjórnarmanna í samræmi við Leiðbeiningar um stjórnarhætti fyrirtækja og er það niðurstaða stjórnar að allir stjórnarmenn teljast vera óháðir gagnvart bæði sjóðnum og Arion banka hf.. Stjórn skal sjá um að skipulag sjóðsins og starfsemi séu jafnan í góðu horfi og í samræmi við lög og reglur sem gilda um sjóðinn. Hlutverk stjórnar er skilgreint í samþykktum og starfsreglum stjórnar. Auk þess hefur stjórn sjóðsins lögbundnu hlutverki að gegna. Starfsreglur stjórnar eru aðgengilegar á heimasíðu sjóðsins. Stjórn sjóðsins hélt 14 stjórnarfundum á árinu 2016. Stjórn hefur skipað endurskoðunarnefnd og eru nefndarmenn Elín Þórðardóttir, formaður, Ásdís Eva Hannesdóttir og Anna Sigríður Halldórsdóttir. Stjórn hefur sett nefndinni starfsreglur þar sem kemur m.a. fram markmið, heimildir, skipulag, fundarstörf, hlutverk og ábyrgð. Endurskoðunarnefnd hélt 10 fundum á árinu 2016. Starfsreglur endurskoðunarnefndar eru aðgengilegar á heimasíðu sjóðsins.

Samkvæmt starfsáætlun stjórnar er gert ráð fyrir að stjórn framkvæmi árangursmat vegna ársins 2016 fyrir ársfund sjóðsins 2017 þar sem m.a. verður lagt mat á störf og verkefni stjórnar, stjórnarformanns, framkvæmdastjóra, rekstraraðila og endurskoðunarnefndar.